

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Nr 1

Årgång 69

2014

Snart går solen upp

Foto Leif Brunnegård

Ållebergs Segelflygmuseum
sidan 10

Profilen - Stefan Quinth
sidan 16

Hänt på bögda...
sidan 22

Foto:
Copyright
Kungahuset.se

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds
beskyddarinna

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 69
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2014 150:-

Vari från kommer artiklarna i detta
nummer?
Siffrorna på kartan hänvisar till
sidnummer i tidningen.

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Tankar i tiden	4
Regionutvecklare gäst hos styrelsen	5
Gösta i Sjölid	6
Ympning av fruktträd	7
Släktgård i Bäreberg	9
Ällebergs Segelflygmuseum	10
Årsstämma en lördag i maj	11
Helt naturligt - Ett minne om havreepoken.....	12
Dagar som försvann	13
När jag var liten	14
Gresera sum försvann	15
Profilen - Stefan Quinth	16
Vi trivs bäst i öppna landskap	18
Vårgårda kommun hyllar ideellt arbete	19
Vem får utmärkelser?	20
Hänt på bödda - Kinna, Kinnekulle, Skene, Hange- lösa, Västerås, Lyrestad, Brevik, Trevattna, Viared, Ljungsarp, Vassända Naglum, Limmared, ...	22
Läsvärt i korthet	30
InDesign sparar pengar	30
Studiekommittén informerar	31
Från svart-vitt till färg	32

För redigering/layout svarar Leif Brunnegård, Asklanda Eke-
hagen, Vårgårda, och tidningen trycks hos Rydins Tryckeri
AB, Nossebro.

Utgivningstider är 22-28 februari, 22-25 april, 24- 27 juni,
25-29 augusti, 28-31 oktober, 28-28 november.

Senaste manusdag 6 veckor före utgivning.

Hemsida: www.hembygd.se/vastergotland

ISSN 0346-4954

Nästa nummer av Västgötabygden kommer i vecka
17. Manusstopp den 10 mars.

Författarna i denna skrift är själva ansvariga för
innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller
sig rätten att korta och redigera insänt material. Om
inget annat anges, är artikelförfattaren också foto-
graf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt
av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som
önskas anmälda. De flesta texter och bilder publiceras
på vår hemsida. Insända texter och bilder anses som
godkända för publicering på vår hemsida.

Ordförande har ordet

God fortsättning på det nya året 2014 som då ni läser det här redan kommit en bit på väg!

Vintern har i vårt område varit ovanligt mild men blöt och grå. Den grå tristessen är förhoppningsvis inget som smittat av sig på medlemmarna utan att aktiviteter av olika slag pågår för fullt. Det brukar också vara en tid som ägnas åt mycket planering inför kommande säsong.

I det sammanhanget vill jag påminna att alla föreningar gör en kraftsamling och om det inte redan är gjort så är det hög tid att rapportera in tidrapporten med alla ideella timmar som utförts av alla slag det än vara må. Det är nu antagligen någon som tycker att nu kommer det där tjatet igen och tycker att det är trams. Men, det är det verkligen inte, förutsättningarna i samhället förändras i en rasande fart och det är utomordentligt viktigt att hembygdsrörelsen kan visa upp faktauppgifter på de jätteinsatser som utförs på alla områden. Det är allt från att SHF ska kunna påvisa rörelsens betydelse på det nationella planet för regering och andra myndigheter, till de regionala förbundens sammanlagda uppgifter inom varje region ner till den enskilda föreningens möjlighet att redovisa insatser på lokal nivå, till exempel vid dialog med kommuner och andra instanser. Kort sagt, hjälp till!

En av förbundets uppgifter framöver våren och sommaren är att informera om den framtidsbild vi kan hjälpa till att forma för att få ett hållbart samhälle. Det låter lite floskelaktigt men det innebär att hembygdsrörelsen har en viktig uppgift att vara med och forma det landskap (innefattar hela samhället, både landsbygd och tätort) som vi tycker är gott att leva och befinna sig i och inte minst det vi vill överföra till våra efterkommande generationer. Under det gångna seklet har levnadsvillkoren drastiskt förändrats och tillåts det fortsätta bli dagens generationer med säkerhet postumt ställda inför skampålen för att vi fördärvat jordskorpan. Det ska vi

Jan-Olof Berglund

...men det innebär att hembygdsrörelsen har en viktig uppgift att vara med och forma det landskap som vi tycker är gott att leva i.

väl tillsammans och med gemensamma krafter kunna undvika, eller?

Det är en kort och enkel beskrivning vad ELC (Europeiska landskapskonventionen) handlar om. Vid ett möte i november på Ålleberg (som tidigare informerats om), skissades idéer och planer på hur ett centrum för detta eventuellt kunde etableras i trakterna runt Falbygden.

”Nylanseringen” av Bygdeband har inte riktigt kommit igång av olika orsaker, men nya tag tas igen direkt efter helgerna. Avsikten är alltså att arrangera utbildningar på olika platser allt efter önskemål. I förra numret uppmanade jag att skicka in nytt avtal till SHF. Det har väl alla föreningar gjort nu, eller?

En annan arbetsuppgift som vi startat upp är planering av kommande stämma som delvis får en annan utformning och inramning. Utan att röja några idéer eller detaljer som ännu inte är fastställda är styrelsens förhoppning, och det vi jobbar med, att ge stämmodeltagarna ett avsevärt mer innehållsrikt program med behållning för fortsatt arbete i föreningarna. Årsstämmans utformning är något som debatterats både högt och ljudligt under flera år och vi känner att det finns mandat att påbörja en förändring. Arbetsgruppen i styrelsen är väl medveten om att allt inte faller alla till lags men alla ska vara medvetna om att det finns en ofantligt stor spännvidd i önskemål och viljor bland 39000 medlemmar!

Mer om detta på annan plats och utförligare i kommande nummer.

Tills nästkommande spalt i nummer två hoppas jag att vi får veta era funderingar och önskemål!

PS! Sprid också information om Västgötabygden för att samla fler prenumeranter.

Jan-Olof Berglund

Tankar i tiden . . .

Monika Moberg

– Här får du två kronor, sa Brodén och för de kronorna får du arbeta länge, fortsatte han, med betoning på länge. Signe, född 1913, berättar om hur hon som barn gick i Kyrkskolan i Fägre för folkskolläraren Carl Ludvig Brodén – inte så mycket om skolarbetet som om det tvåkronorsarbete hon fick i de tidiga tonåren.

– I köket hos Brodéns fru Alma, som var snäll och alltid utförde det de andra sa till henne, satt jag och spritade fjädrar. Det var hönsfjädrar som skulle användas till kud-dar, vilka sedan skulle sändas till makarna Brodéns dotter Alice, som bodde i Jönköping.

Förutom de två kronorna fick jag kaffe och gula gurkskivor på smörgås, berättar Signe.

Vad Signe gjorde var att ta bort knaggarna på fjädrarna. Detta för att Alice skulle kunna sova gott om nätterna. Med ånga kunde man fluffa till fjädrarna så att de blev fylliga och mjuka. Det kunde också gå illa vid ångningen så att man efteråt hade hönsfjädrar i varje vrå och springa i köket.

Upprinnelsen till att jag skrev ned den här historien något år innan Signe avled vid 93 års ålder var ett köp av några äldre vykort i Västgötlitteraturs monter på bok- och biblioteksmässan i Göteborg.

– Ska du verkligen köpa ett sån't här dyrt kort? 125 kronor för ett enda, minns jag att västgöten, som ryckte in för vykortshandlaren, frågade.

Vissa äldre vykort kostar multum, medan andra endast betingar småsummor. Vadan denna prisskillnad?

Jo, en dokumentär bild med äldre byggnader har oftast ett högre värde än ett tecknat kort. Har bilden därtill ett mänskligt inslag förutom byggnaden är vykortet än mer värdefullt. Således har människan större betydelse för kortpriset än enbart miljön.

På vykortet från tidigt 1900-tal, som ledde till att jag frågade Signe om hennes skolgång, är folkskolläraren Brodén stort avbildad bredvid skolan i lite mindre format, på vars trappa Brodéns familj, knappt synlig, står uppställd. På den tiden var läraren och familjefadern en auktoritet, på gott och ont.

Lyssna till berättelserna

Byggnader är värdefulla, men vad vore hembygdsrörelsen utan alla dessa människor, som ideellt förvaltar och levandegör historien om vårt kulturarv?

Nyligen hörde jag någon som uttryckte att historien redan är skriven. Vi skulle med andra ord inte lägga ner så mycket krut på att varje år ge ut våra hembygdsböcker. Men vem berättar då vår egen historia? Våra barnbarn om femtio år? Våra barnbarn, som precis som du och jag glömmer att fråga äldre släktingar om hur deras liv gestaltat sig.

Det var tur att jag frågade Signe om hennes skolgång, annars hade jag inte fått höra historien om hönsfjädrarna i Alma Brodéns kök.

Våra barnbarn, som precis som du och jag glömmer att fråga äldre släktingar om hur deras liv gestaltat sig.

Som cirkelledare i Studieförbundet Vuxenskolan i Skövde möter jag skrivande och berättande människor i skrivarcirklar och berättarkaféer. När vi träffas och delger varandra våra minnen och någon berättar om dreven, där hon plockade smultron till söndagsefterrätten, då kopplar vi andra på och minns våra egna smultronställen. Det ena ger det andra.

Läser i senaste numret av tidningen Impuls, att Sveriges

Hembygdsförbund har ett studieprogram – Ett levande kulturarv – om berättandets pedagogik på hembygdsgården, som går ut på att vi ska levandegöra de historiska kulturspåren i vår närmiljö. Något att fundera på.

*Monika Moberg
Skövde*

ledamot i förbundsstyrelsen

Regionutvecklare gäst hos styrelsen

Birgitta Adler från regionens kultursekretariat gästade styrelsen.

Birgitta Adler från Västra Götalands kultursekretariat, regionutvecklare inom kulturen med tonvikt på föreningsliv och ideella sektorn, gav glans åt ett heldagsmöte den 23 november med styrelsen för Västergötlands hembygdsförbund.

Hon presenterade regionen som sysselsätter 50 000 personer varav cirka 48 000 ägnar sig åt vården. Men vägar, järnvägar och mycket annat ingår (mötet hölls på Vara folkhögskola och folkhögskolorna ingår också i regionens nät av verksamheter) liksom kulturen. För det var ju där vi kom in.

Regionen satsar drygt en miljard per år på kultur. Mest går förstås till institutioner som Göteborgsoperan, teatrar, konstmuseer och musik. Begrepp som Kultur i Väst, Västarvet och Film i Väst hölls fram, regionen har inflytande kring det mesta av den kultur som förgyller vår vardag.

Men mycket handlade också om gräsrotsnivå, exempelvis hur konstvandringar fångar nya grupper. Och om hur man arbetar för att stärka kulturarvet, driva lokal kulturutveckling eller hembygdens roll i kulturarvet. Hur frivilligsektorn byggde Sverige.

Ideellt arbete

Och det kom förstås också att pratas om just det ideella

arbetet som ger bredd och spridning åt kulturen. För det blev inget föredrag i traditionell mening, snarare en dialog mellan styrelsen och Birgitta Adler. Dels för att höra kultursekretariatets position, men förstås också för att berätta om hembygdsrörelsen med drygt 40 000 medlemmar och hur stora skaror människor som nås av vår verksamhet via de olika föreningarna.

Birgitta Adler avtackades av förbundets ordförande Jan-Olof Berglund, som i övrigt under dagen kunde klubba Hugo Isaksson som ny representant i Vaddåkrastiftelsen med Inga-Lill Lundberg som ersättare. Sven Åke Mökander presenterade planerna på att försöka starta ett samarbete med i första omgången Hembygdsförbundet, Västergötlands Fornminnesförening, NAV (industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst) samt Föreningen för Västgötalitteratur.

Seminarier

Och så diskuterades förbundsstämman 2014 i Bjurbäck som kommer att bjuda på en del nyheter. Lördagen den 10 maj samlas vi till stämma i Nyhem där det bland annat kommer att bli inledande små seminarier kring bland annat årets tema Skogen och Mullsjötrakten. Men kyrkan glöms förstås inte bort. Avslutningen sker i Kölingareds kyrka där en av landets finaste orglar finns, en Cahmanorgel ursprungligen byggd för Mariestads domkyrka i början av 1700-talet. Orgeln har återställts till sin ursprungliga klang och detta kommer att demonstreras under en orgelkonsert.

*Text Hans Menzing
Foto Monika Moberg*

Du har väl inte

glömt att förnya Din prenumeration på Västgötabygden? Man kan förnya sin prenumeration på två olika sätt.

Du betalar in 150 kronor på förbundet bankgirokonto 378-5383. Skriv att det gäller prenumeration och så Ditt namn och adress.

I många föreningar har man en gruppnumeration, då är priset 130 kronor. Inbetalningen sker genom Din förening. Kolla med prenumerationsombudet eller kassören i Din förening.

Gösta i Sjölid

I Lilla Långared i Ljurs socken föddes 1786 en gosse som fick namnet Gustav. Han kom dock att kallas Gösta. Hans far hette Nils Svensson och var bonde i Lilla Långared står det i kyrkboken. Vi vet inte om han ägde gården eller bara var brukare. Hans mor Brita Gustavsdotter var född i Vasselid. Gustav och hans syskon växte upp på gården. Av någon anledning fick familjen lämna gården någon gång efter 1810. De flyttade då till ett torp i Ornunga, och det var Sjölid. Nils dog 1818 och sedan fick Gösta ansvaret för torpet. Sjölid står angivet som nybygge på kronoparken i husförhörslängden 1823 34. När kronoallmänningen Ornungen upphörde, fick torparna som bodde i området erbjudandet att bli ägare till sina torp och få dem mantalsatta. Detta var ett av de två torp i Ornunga som tog tillvara erbjudandet och det blev 3/32 mtl Sjölid.

Gösta var rätt gammal när han gifte sig, han var då över 45 år. Hans fru kom ifrån Tämta och hette Christina Nilsson, född 1805. De hade sex barn, Svante född 1835, Chatarina 1838, Karl 1840, Lars 1842, Sofia 1844 och Johan 1846. Gösta hade förutom torpet en annan inkomstkälla, han var en vida omkring känd trollkarl. Han hade som de flesta trollkarlar med självaktning skaffat sig en trollask. Det förstärkte den magiska effekten. Göstas trollask finns på museet i Ornunga. Den är ett av de föremål som tilldrar sig mest intresse vid visningar. Det står året 1807 på asken. Det var möjligt då han började. Den innehåller en klo av varg, klo av duvhök, en vessletass, stål, smält bly och tre metallknappar.

Han botade sjuka, både människor och djur, med stor framgång och han blev mycket anlitad. Folk kom miltals ifrån för att få bot eller hjälp. Han kunde också sätta sjukdom och annat ont på folk. Gösta skulle en gång ha satt diarré på de flesta besökarna på en auktion så att han kunde ropa in en ko till halva priset. Man kan säga att han var något av en fjärrskådare som kunde ta reda på försvunna djur och andra ting.

Det berättas att en person i Landa hade blivit av med ett par hästar. De hade sprungit bort, och hur han letade kunde han inte få tag i dem. Han gick då till Gösta i Sjölid. Denne tog ett papper och ritade en skiss över hur bonden skulle gå för att hitta dem. Han gick som Gösta hade sagt och fann hästarna betande på en äng vid en sankmark.

Det sades också att han hade förmåga att förstå synen på folk så att de såg vad han ville att de skulle se. Jag återger en händelse berättad av Oskar Lidén, som visar hur Gösta kunde förvända synen.

På en auktion hade han slagit vad med den samlade publiken om att han skulle kunna krypa genom en stock i ett där befintligt virkesupplag. Han kröp in, försvann, kom längre och längre. Man kunde följa honom, ty kådan smälte på ytan av stocken allt efter som Gösta avancerade, han hade det hett därinne. Kom så en gumma till och frågade nyfiket vad som stod på. Gösta i Sjölid

Gösta i Sjölds trollask.

är inne i stocken, och han kommer ut snart, upplystes det. Galningar, ser ni inte att han kryper på stocken, lät gumman, som inte varit med från början och inte fått synen förvänd. Men nu kom hennes tur att få synen förvänd. Hon tyckte sig omgiven av vatten som steg och steg. För att inte få kläderna våta lyfte hon upp kjolarna. Högre och högre. Och då byxor av något slag inte hörde till landsbygdskvinnornas utrustning på den tiden, är det begripligt till vilket spektakel gumman stod där inför allt folket.

Ur folklivsforskare Claes Olofssons bok vill jag citera följande om Gösta i Sjölid:

Han drog till sig ganska mycket folk, som sökte läkedom vid sjukdom hos folk och få jämte råd och rättelse vid fördärv och motgångar. Han ville gärna ha ett kläde, helst ett arvläde att titta i och tyda ur. När någon kommit att tala med honom, tog han för det mesta klädet med sig in i ett annat rum. Då han kom ut därifrån, botade han samt gav råd och upplysningar. Annars hade han också vad man skulle kunna kalla en liten handkvarn, en stenhall upplagd på ett bord inne i stugan samt på hallen en liten svart sten liggande såsom till löpare. När den sökande framställt sitt ärende, satte sig Gösta ned, tog den svarte stenen i näven och mol på hallen, varav ingivelse följde, så att han emellanåt vilade med kvar-

nen pratade, uppdagade och föreskrev, allt under det han tittade lite märkvärdigt och gjorde små ruskande med kroppen. Han hade också en svart dose med trollmedel uti. Med denna ritade och strök han över sjuka lemmar.

Jämt och ständigt sökte han inpränta, huresom det vore alldeles nödvändigt att tro på hans medel och ut-sagor. 'Tror du inte påt, då tjänar det ingenting till, då hjälper det inte, då slår det inte in. Då ä trona, som gört. Ske dig, som du tror.' Så härmes efter Gösta i Sjölid.

Människorna i trakten aktade sig att göra Gösta emot. Han hade nog svartekonstboken. Och folk, som va i syne, såg stundom, hur allt sum ont va hängde män, då han var ute och gick om kvällar och nätter. Han botade ju den ene och satte därvid det onda i träd och vatten med mera, och så blev en annan stackare olycklig fört. Och den, som sålunda fick vederfänget över sig, visste sig ju ingen annan råd än att gå till Sjölid. Så gick det till undan för undan.

Svarter och sjogger, inte rolig att se på, dulsker och ruskig av aller, så vart han i sina senare år, till följd av sjukhet och krämpor, och ytterligare skröplig. Långliga tider tillikers hölls han i sängen något som emellertid inte hindrade hans hantering. Framme på bordskivan ijämte honom vid sängen lågo rätt så många blanka tredalrar utbredda, att folk, som kom och gick, måtte se och förstå, att Gösta i Sjölid hade vidlyftigt anseende och rikligt med sökne. Tre daler utgjorde också hans vanliga arvode.

Skrankligt och förfallet såg det ut omkring knutarna i Sjölid. Sjogg och dyster invändigt var den låga ryggåstugan, där den kloke dvaldes framme i hörnet uti sin breda väggfasta, delvis från golv till tak innebyggda och förövrigt med svarta sparlakan innebonade säng. Det lärer inte varit så fritt, utan att Göstas äldste son ärvde en tätt av sin faders gåvor.

Tre stycken tämtapojkar lögade sig i Severn. Den ene, han som gick i först, fick så fort han kom upp ur

vattnet, hele sin kropp överläkter med piggar. Det tilltog. Så att när en böld gick håll på, slog det upp två andra ijämte. Pojkens far gick till Gösta i Sjölid. 'Vattnet va födarvat', förklarade den kloke. (Ja men vem hade fördarvatet anten han.)

Gösta och hans broder råkte i ordkastning med varandra. Detta ändades så, att brodern smockade te Gösta en örfil. Jaha, bestämde Gösta, 'allri för då, att du ska slå mä den näven mer. Ifrån den stunden begynte handen att skrupna och dragas inför samt var snart nog alldeles förkrympt.

Min fot va svullen å stinner sum en blokôrv å röblår sum en kättlabötten, å varkte gjorlen, så att näglera kunne fluget ur tära. Gösta rita pån mä en svarter dåse. Då lindra då på (Tämta).

Kom så en gång en långväga hjälpsökande till Sjölid. Men nu led det på tiden med Gösta. Numera orkade han varken mala på sin kvarn eller titta i kläet. 'Men', tyckte den främmande till Göstas hustru, som också satt därinne i stugan, 'borde inte I mor lära Er, så att I kunde ta upp konsten efter Er man, då han faller ifrån'. 'Nej', skall gumman ha svarat, jag vill inte vara skyldig Skam någon skjutsresa.' Ja', lærer Gösta hava tillagt, 'när jag blir död, så vänner ögena sek ut å in på mek.' Slut på citat.

Gösta slutade sina dagar 1855.

*Stig Svensson
Ornunga*

*Svältornas Fornminnesförenings årsskrift årgång 15,
1988.*

Källor:

Husförhörlängder och andra kyrkböcker

Oskar Lidén: Svältorna och livet i svältbygden förr och nu

Claes Olofsson: Folkliv och Folkminne i As, Veden och Gäsene härader

Ympning av fruktträd

Förr i tiden fanns det gubbar i varje socken som kunde beskära fruktträd och ympa. Ofta träffar man på gamla träd med flera sorters äpplen som är ympade för många år sedan. Frågar man vem som gjort det så är det Lindgren, Lager eller Axel Svensson. Den sistnämnde träffade jag när jag var barn och lekte på landsvägen. Han kom trampande på en gammal rostig cykel, mager och skäggig med slokhatt och en rock med djupa fickor, ur dem plockade han upp äpplen som han bjöd på.

Axels son Björn var med på en kurs i trädbeskär-

ning. Han visade oss en gammal oxel som hade ympats när trädet var ungt, det hade grenat sig långt ner på stammen, den ena tjocka grenen var översållad med små augustipäron. Björn berättade att han var med då fadern hade satt dit ympen. Han gissade på att det var cirka 50 år sedan. Päron kan man ympa med gott resultat på hagtorn, rönn eller oxel. Förr i tiden använde man bast och eget tillverkat ympvax. Nu köper man en tub med lackbalsam i affären och använder isolertejp eller gummiband.

Det finns olika sätt att ympa. Lättast är barkymp. Man kapar en lagom tjock gren, skär ett snitt i barken och sticker in en ympkvist tjock som en blyerspena, lindar runt isolertejp och vaxar de nakna ytorna så de inte torkar.

Så här står det i en liten bok från 1848. Den heter Anvisning till fruktträds uppdragning, förädling, beskärning, plantering och vård.

Ympvax

En god blandning är följande.

½ lispund gult vax

¼ lispund hartz

¼ lispund tjock terpentin

4 lod osaltat smör

Vaxet och hartzet smältes tillsammans, även terpentinen uppvärms försiktigt öfver koleld. Äro vaxet och hartzet smälta, tages blandningen från elden, och terpentinen, äfvenledes i smält tillstånd, blandas till och slutligen äfven smöret. Det hela slås nu i kallt vatten, och då det något tjocknat, knådas detsamma väl med händerna, till dess det erhållit en gulvvit färg. Det formas då i stänger och förvaras tills det skall användas. Ympvaxet kan inte användas annat än i smält tillstånd, man bör väl akta sig, att det ej är för hett då det påstrykes, ty då skadar det växtkärnen.

Trädsalva är icke lika bra, som ett godt ympvax, det spricker lättare sönder eller sköljes bort af regnet och sitter sällan så länge som behöfves, hvarföre man ibland måste förnya påstrykningen. Salfvan tjernar till och med ofta insekter till tillflykt. Den användes endast för större sår och vid klyfympling, helst öfverbunden med ett stycke lärft.

Trädsalva

En af de bästa trädsalfvor sammansättes af:

½ kappe färsk kogödsel utan halm,

½ dito lera

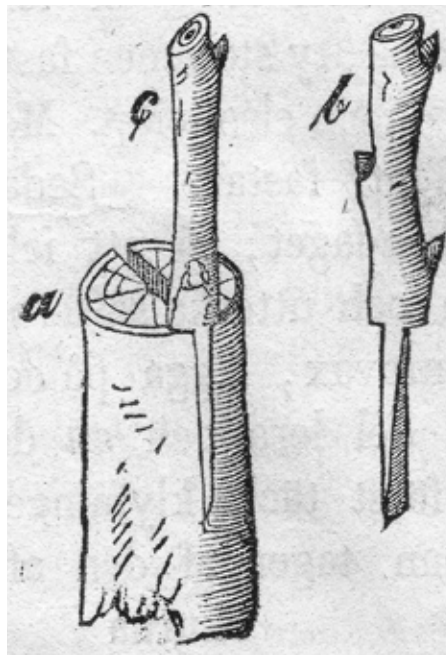
2 fulla nävar kohår

½ lispund tjock terpentin.

De tre förstnämde beståndsdelarne sammanblandas väl, uppvärmas något, och terpentinet tillblandas då, som ävenledes förut var uppvärmd. Hela massan knådas väl med händerna. Salfvan hårdnar lätt, och om man vill förvara henne, måste detta ske i ett stenkärl, som fylles på två tum när. Det tomma rummet fylles med vatten och kärlet öfverbindes med oxblåsa.

Klyfympling

Den egentliga klyfymplingen (stamklyfning) är den äldsta och, om jag så får säga, den mest barbariska af alla förädlingsmetoder, och kan ej gerna användas för

stenfrukter. Stammen bör vara åtminstone ½ - 1 tum stark och, användas äfven sådane, som hafva ända till 1 ½ tums tjocklek. Man avsågar stammen med en skarp såg, man får inte såga alldeles igenom ty det händer då att barken rifves sönder, utan sågen tages ut då man är nästan igenom, och det felande afskäres med en hvass knif från motsatta sidan. Såret skäres nu slätt med knifven, och med en större knif och en trädhammare klyfves stammen midt igenom mårgen 1 - 1 ½ tum djupt. Knifven uttages och ett stämjern sättes istället. Nu formeras ympqvisten, kilformig, med en liten afsats på

båda sidor, men kilen bör åt den ena sidan vara smalare än åt den andra, så att kilen har formen av en slö knif med tjock rygg. Från den smalaste kanten borttages barken utefter hela kilen. Kilen bör i längd motsvara stammens klyfning. Den nedstickes sedermera, så att den smalaste sidan kommer inåt, och den bredaste utåt, och så att saftgångarne äfven här komma att förenas. Qvisten bör därföre sitta lite mer inåt stammen, emedan barken hos denne är något gröfre än hos qvisten. Är qvisten nu instucken, borttages försiktigt stämjernet, med hvilket klyfningen hölls öppen, och stammen fasthåller qvisten tillräckligt genom sin elasticitet. Sedan strykes ympvax öfver, så att icke regn eller luft förmå tränga in och uttorka safterna. Äfven kan man i stället för ympvax, lägga på en blandning af en del lera och en del kogödsel, men då måste man täcka klyfningen med en rimsa bark, som man tager af den avskurna delen av den vilda stammen. Öfver den omförmälda salfan bindes ytterligar en trasa af lärft.

För ett antal år sedan reste vi till Uganda och Kenya för att se hur Vi-skogen växer. Det är ett projekt där man planterar träd för att hindra jorderosion. Det var väldigt intressant att se hur fint landskapet grönskade där träd planterats. En man var i full färd med att klyvympa frösådda apelsinträd. Han skar av stammen där den var 5-6 centimeter tjock, klöv den och stack in förädlade kvistar som han spetsat till. Det sättet att ympa använde man förr i tiden också i Sverige. Det var trevligt att få visa hur vi brukar jobba med bark, lägg och skarvymp. Vi talade inte samma språk men det behövdes inte, vi förstod varann.

*Hans Elvingsson
Herrljunga*

Släktgård i Bäreberg sedan cirka 300 år

Släktgårdsdiplom. 1943 fick Krusegårdens ägare Sven Bergman detta diplom

1943 tilldelades Sven Bergman i Bäreberg ett släktgårdsdiplom undertecknat av kronprins Gustav Adolf. Där framgick att Krusegården i Bäreberg funnits i samma släkt under 216 år. Utdelandet skedde vid midsommartid i samband med Jordbrukareungdomens förbunds (JUF) 25-årsjubileum, och diplomerna delades ut till gårdar som bevisligen gått i samma släkt i minst 200 år.

Att släktgårdarna uppmärksammades just då är naturligt. Efter att släktgårdarna under 1800-talet förlorat i betydelse så vaknade intresset igen kring sekelskiftet 1900. Gårdarna bevarades i slakten, gärna oförändrade, och medan det tidigare handlat om en arvinge som gifte sig och tog över gården så kunde gården nu istället ofta drivas av flera ogifta syskon tillsammans.

Skaraborgska gårdar

I en ny doktorsavhandling, Släktgårdens uppkomst: jord och marknad i Skaraborg 1845 – 1945, från Göteborgs universitet har Martin Dackling studerat släktgårdens uppkomst i modern tid och då valt exempel från tre skaraborgska socknar, Bäreberg utanför Nossebro, Ekby i Vadsbo och Våmb utanför Skövde. Där visar sig släktbanden vara starkast i Bäreberg och svagast i Våmb. Fast det senare berodde kanske inte på att

Våmbborna var ointresserade utan på att Skövde stad och än mer kalkbrotten krävde alltmer mark.

Länge fanns hinder för fritt köp av gårdar men i takt med att jorden steg i värde undanröjdes hindren under 1700- och 1800-talen. Det var inte längre riktigt lika intressant att bevara jorden i slakten, pengarna styrde. Tidigare hade släktingar kunnat räkna med fördelaktiga priser, men nu styrde marknaden.

Dackling konstaterar att mönstret förändrades runt sekelskiftet 1900. Fortfarande gällde marknaden men nu kunde syskon tillsammans ta över en gård. Då slapp de att lösa ut varandra vilket blev dyrt, och löste dessutom arbetskraftsproblemen som blev allt större när städernas industrier lockade med bättre löner och arbetstider.

Modernt fenomen

Så den traditionella släktgården är ett modernt fenomen. Visserligen hade lagstiftningen under alla tider visat på särskilda band mellan gård och släkt, men under lång tid var det pengarna som styrde även om gårdarna fortfarande ofta ärvdes. Att släktgården blev extra populär i början av 1900-talet kan ha berott på att ungdomen började överge landsbygden, men också att känslan för nationen och den egna jorden ökade.

Senare kom förstås också rationaliseringarna där de små gårdarna alltmer gick upp i större enheter. Men visst finns släktgårdarna kvar. I avhandlingen följs Krusegården bara fram till 1943, men Krusegården i Bäreberg ägs idag av Roland Bergman, som även har tidiga släktgårdsdokument bevarade. Nu har Krusegården gått i slakten i nästan 300 år och när jag pratar med Roland Bergman berättar han att han hoppas på en son som efterträdare. Han skulle då bli tionde generationen ägare.

Samtalet med Roland Bergman visar klart att kärleken till släktgården och minnena av traditionen är starka. Så kanske kan det vara dags för en ny avhandling framöver om släktgårdar som lever vidare.

Hans Menzing

Västgötabygden 1:14

Ållebergs Segelflygmuseum

Segelflygmuseet på Ålleberg, stiftat av Segelflyget och Falköpings kommun och aktivt stöttat av ideella krafter i Segelflygets Veteransällskap, SVS, med att renovera och underhålla flygplanen och övriga inventarier.

Ållebergs Segelflygmuseum. Foto Knut Uller

Detta, norra Europas största segelflygmuseum, är ett levande museum med luftvärdiga flygplan, som flygs av SVS-medlemmarna under segelflygsäsongen maj-september. Ett 30-tal flygplan finns tillsammans med startvinschar och annan utrustning som använts i flygklubbarna. Tidsepoken som sträcker sig från introduktionen av segelflyget i Sverige på 1920-talet till in på 1960-talet då tillverkningen av plan med trästomme, klädda med duk och lackade, upphörde. Ideer finns om att utöka med en hall till för att visa de första plastpla-

Provsitter. Förra ordföranden för SVS Rolf Algotson provsitter museets Anfänger under överinseende av Alrik som har dukat och monterat glidplanet. Foto Knut Uller

nen, som nu är cirka 50 år gamla.

Ållebergsverkstaden

Ett unikt företag är det som Alrik Andersson driver. Det enda i Norden som reparerar och gör grundöversyn på äldre flygplan som är byggda av trä och duk, till skillnad mot nyare plan tillverkade av plast. Verksamheten är i huvudsak lokaliserad till Segelflygcentret på Ålleberg, men en bygglokal finns även hemma på Kåregården i Härjevad.

Hedrad

Alrik har sedemera tilldelats di-

Interiör från museet.

plom och hedersmedlemskap i Segelflygets Veteransällskap (SVS). Dessutom är han Flygsportsförbundets guldmedaljör, ”för att ha arbetat med segelflygplan under stora delar av sitt liv”.

Fin kompis

Som kuriosita kan nämnas att även Alice Babs är hedersmedlem i Segelflygets Veteransällskap för sin insats i filmen Örnungar som spelades in på Ålleberg 1944. Hon hade några år tidigare utbildat sig till segelflygare, så hon agerade själv i flygscenerna.

Några av de objekt som Alrik arbetat med tillhör Ållebergs segelflygmuseum. En av klenoderna i mu-

Motorspatz SF 24B

seats ägo är en av världens första serietillverkade motorseglare, Motorspatz SF 24B, tillverkad i Tyskland av Scheibe från början av 1960-talet. Köptes ny till segelflygskolan på Ålleberg för att användas i utbildningen. Den såldes sedan till Aeroklubben i Malmö där den havererades 1969. En smålänning köpte skrotet och förvarade den i en lada i 35 år!

Efter fem års restaureringsarbete har den en hedersplats i museet.'

”Äran till detta ska helt tillskrivas Alrik Andersson, som i verkstaden hemma i Härjevad och på Ålleberg (ibland som kursövningsobjekt) oförtrutet återskapat Motorspatzen till ett bättre än fabriksnytt och i flygande skick. Kort sagt – en Mästares mästerverk”.

Citatet är hämtat från Segelflygets Veteransälls kamps tidning.

*Ingemar Kårebäck
Härjevad*

DSF Kranisch tillverkad 1944 i Norrköping, på licens. Användes på flygflottliljerna för flygträning av stridspiloter. Alrik underhåller det och gör årstillsyner.

Motorspatzen efter haveriet, *Foto Anders Möller*

Källor: SVS' hemsida, www.svs-se.org
Falköpings kommuns hemsida,
www.falkoping.se

Årsstämman en lördag i maj

Årets förbundsstämma är förlagd till gränstrakterna till Småland. Det är hembygdsföreningarna i Bjurbäck, Nykyrke (Mullsjö), Gravsjö, Utvängstorp i Mullsjö kommun och Kölingared i Ulricehamns kommun som står för värdskapet.

Årsstämman är inrymd på Pingströrelsens fina kursgård. På förmiddagen blir det ett antal miniseminarier med olika teman. Vi äter lunch och har årsmötesförhandlingarna på Nyhem.

Avslutningsvis förflyttar vi oss till Kölingareds kyrka där vi får lyssna på en orgelkonsert och här sker

också utdelningen av Tengelandsstipendiet.

I vårt nästa nummer kommer en utförligare presentation om programmet.

Du måste inte vara ombud för att vara med på förbundets årsstämma, den är öppen för alla medlemmar. Men Du bör anmäla Ditt deltagande. Kontakta Din förnings ordförande senast i slutet av mars så anmäls alla på samma lista och betalningen görs gemensamt och Du får vara med på både fika och mat.

Välkommen till Årsstämman 2014

Ett minne om den stora havreepoken

Hur många får en egen järnväg? Det fick havren på Varaslätten 1867. Då var slätten ett hav av havre som gav mat åt de otaliga lantbrukarfamiljerna. Man levde på havren, även om det mesta ärligt talat hamnade i utländska hästmagar. Och för att snabbt och lätt få havren till en hamn så byggdes järnvägen mellan Herrljunga och Uddevalla.

Idag är man måttfullare, men i somras berättade stora skyltar att här odlar man havreflarn. Om ni undrar så är bilden tagen från en parkeringsficka vid E20 och kyrkan i bakgrunden är Önums. Då vet ni var flarnen växte. Och platsen känns rätt, detta var på 1800-talet centrum för slättens havreodling.

Havreexplosion

Den exploderade nämligen under 1800-talet. Längre tillbaka var det kornet som dominerade, havre odlades mycket sparsamt. Men sedan hände det. I min hembygd Barne härad var drygt hälften av det som odlades 1802 havre, 64 år senare hade det ökat till 78 procent. Grannhäradet Laske var värre, där mer än fördubblades havreodlingen till 87 procent under samma tid.

De höga siffrorna gällde alltså 1866 så det var ingen tillfällighet att Havrebanan, som den kom att kallas, fick stationer i både Laskes centralort Vedum, och i Barnes huvudort Vara. Just Vara blev centrum i detta havrerike, det lär ha funnits 16 spannmålshandlare här

Bengtssonska magasinet är det enda som finns kvar i Vara.

Livskraftig. Havren är en livskraftig gröda, här kan man se havreflarnen växa.

med en lång rad magasin vid stationen. Idag återstår bara ett, Bengtssonska som det kallas och det byggdes just järnvägens startår. Där skall det bli en utställning som speglar denna viktiga epok i slättens historia.

Kort epok

Men det var en kort epok. Redan efter 20 år började denna ekonomiska bubbla brista. Precis som senare inom textil och en del andra branscher kom andra länder att följa efter, och snart exporterade de havre till lägre priser. Så kontinentens militärhästar och de stackars kusar som drog Londons första spårvagnar fick klara sig utan havre från Varaslätten fram mot sekelskiftet.

Men trots det lever järnvägen Herrljunga-Vänerns Uddevalla vidare medan de flesta andra slagit igen. Idag kan där möjligen finnas en cykelbana på den gamla banvallen.

Fast någon havre transporteras det inte längre på den gamla Havrebanan, möjligen kan någon passagerare mumsa på ett havreflarn.

Så visst var det roligt att se de uppkäftiga skyltarna. Havren verkar vara en liten gröda på slätten idag, men denna för 150 år sedan så viktiga inkomstkälla lever än. Det kan vara dags att slå sig ned med ett flarn och tänka på när min hembygd levde på ett hav av havre.

Hans Menzing

Dagar som försvann

FEBRUARI						
MÅNDAG	TISDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LÖRDAG	MÅNDAG
					Mar Martinus 1	Kristi födelsedag 2
Den 17de 3	Angar Arden 4	Agne Agne 5	Sture Sture 6	Skard Skard 7	Sten Sten 8	Kane Kane 9
10	11	12	13	14	15	16
17	X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X		

Om du går tillbaka i historien, till den 22 februari 1753 kommer du att upptäcka att den dagen aldrig har funnits, på grund av att vi bytte kalender.

Två kalendrar

Det finns två kalendrar, den julianska och den gregorianska. Den julianska har namn efter Julius Ceasar i Romarriket. Den gregorianska infördes av påven Gregorius XIII den 24/2 1582.

Vad skiljer dessa kalendrar åt? Då måste vi konstatera att ett år, inte är 365 dagar utan 365,2422 dagar. Därför var vart fjärde år skottår i den Julianska kalendern, alltså räknade man med 365,25 dagar. Men som

vi nyss konstaterat, är ett år inte 365,25 utan 365,2422 dagar. För att kompensera skillnaden, införde Gregorius att alla sekelskiften skulle vara skottår om de var jämt delbara med 400. Alltså var år 2000 skottår men inte 1800 och 1900.

Ny epok

År 1753 infördes den gregorianska kalendern i Sverige. Men den gregorianska kalendern hade kommit 11 dagar längre i förhållande till den julianska.

I februari månad togs 11 dagar bort. När man gick till sängs den 17 februari så var det den 1 mars när man vaknade. Många var upprörda över att man förkortat deras liv med 11 dagar.

Sverige var bland det sista av våra grannländer att byta kalender. Danmark och norra Tyskland bytte 1700 och det katolska södra Tyskland redan 1583. Den rysk-ortodoxa kyrkan har fortfarande kvar den julianska kalendern och firar därför juldagen den 7 januari.

Man kan undra om Gustav II Adolf hade två kalendrar att rätta sig efter, när han slogs mot katolikerna i Tyskland under 30-åriga kriget?

*Harry Alexandersson
Vårgårda*

Lite viktiga komihåg

Timredovisning

Förmodligen tillhör Din förening den gruppen som redan har skickat in föreningens redovisning över alla frivilliga timmar som Ni lagt ner i Er förening. Skulle Ni ha missat det då är det mycket hög tid.

Motioner

Att det kommer in motioner från förbundets medlemmar inför en årsstämma borde vara en självklarhet. Har Ni pratat om det i Er förening eller hembygdskrets? För att styrelsen skall hinna med att ge ett svar på motionen måste motionen in en av de allra närmaste dagarna,

Eva på Kansliet

När vi haft årsmöte i vår lokala hembygdsförening vill Eva Mann ha en hälsning. Det är viktigt att Eva får in alla uppgifter som hon bett om. Det underlättar för många av oss som av olika anledningar har kontakt med föreningarna att alla namn, adresser, e-postadresser och telefonnummer är korrekta.

Prenumerationslistan

Tillhör Ni den gruppen av föreningar som fixar gruppprenumeration på Västgötabygden? För att alla skall få nummer två i rätt tid måste listan och betalning kommit senast den 31 mars.

Hitta aktivitet

På Hembygdsförbundets hemsida finns det en intressant information som heter Hitta Aktivitet. Där har alla förbundets föreningar möjlighet att berätta om vad som händer i föreningen. Här hittar Du härliga utflyktsmål både privat och för föreningen.

Något på G

Har Ni något extra roligt på gång i sommar kan Du berätta lite kort om det i Västgötabygden. Men Du måste vara ute i god tid. Nummer två kommer ut i slutet av april och manusstopp är den 10 mars. Nummer tre kommer sista veckan i juni och har manusstopp 10 maj.

Leif Brunnegård

När jag var liten... ett kåseri på en hemvändardag

Min mormor Stina på Mejeriet var den snällaste mormor man kunde ha. Minnesbilden av henne är när hon stod å bakade bröd, bullar å kakor. Dag ut å dag in. Jag satt på den röda trappstolen å tittade på när hon arbetade. Ibland hjälpte man till, smulade jäst och hällde upp sirap till dagen efter. Eller tog emot beställningar som man skrev upp på en vit brödpåse.

En likadan vit brödpåse fick jag räkningar och pengar i för att gå till posten å betala. Där tog Ingalena emot hela brödpåsen och så fick jag vita kvitton som man skulle slicka på, i påsen tillbaka. Ibland tog man med posten hem. Jag tror att vi hade box 19 eller något sådant. I vänthallen fanns en dricksfontän som man alltid skulle dricka ur.

Goda vanor och gott råd

Varje morgon kom mjölkabilen och då fick Sven mjölkakörarn kaffe och smörgås med ost. Den ostskivan skulle skäras med kniv. Medan Fredberg, drickakörarn, skulle ha en tunn skiva ost på smörgåsen å mjölk till. Min frukost innan skolan, som alltid intogs i bageriet, bestod av gårdagens bröd. Jag fick aldrig äta nygräddat, för det var inte bra sa mormor. Mamma mosade ägg o vispgräddet å lade på en sträng kaviar till mig. Till detta drack jag alltid kaffe. Varje lördagsmorgon bestod frukosten av nybakt wienerbröd å kaffe. Å... jag kan känna doften av wienerbröd när jag tänker tillbaka.

Mormor tyckte att jag var mager så hon vispade äggula, socker å porter. Det fick jag dricka. Det var mumsfilibaba. Å rådet jag fick med mig av Mormor var att i en knuten näve kommer aldrig något i. Det tänker jag ofta på.

På baksidan av vårt hus fanns en lastkaj där man lastade av och på alla tanks som skulle till skjutfältet. Det sjöng i asfalten och rusa i motorerna när tanksen åkte iväg.

På lastkajen stod även skördetröskor med mera, det var Pontus Celanders diversehandel som hade utställning där. Hos Pontus fru Nelly lärde jag mig att virka o spela plockepinn. Å nere i deras glasveranda växte pelargon och en stor doftpelargon som man alltid fingrade på. Så luktade man så gott om händerna sen.

På Svanbergs kiosktak låg jag å solade med Svanbergs töser som jag kallade dom. Mest var jag hos Ingalill. Å dom hade inget varmvatten inne så de fick alltid koka vatten på spisen när dom skulle tvätta håret. Den där kitteln stod på jämt tyckte jag. Bortanför Svanbergs bodde Elof och Rut. Loffe han kunde cykla baklänges

Min Mormor Stina Pettersson vid det sista baket 31/12 1976. Hon drev Bageri i Remmenedal.

på cykel. Å så körde han taxi å skolbuss. Sjöng alltid för oss:

Nu min lilla raskt vi vilja
Nu till skolan gå
räkna rita skriva
så att vi må bliva
raska pojkar
flinka flickor
å vad det ska gå

Järnaffärn

Hos Gustav Carlssons Järnaffär där luktade det en blandning av olja, läder o spik. Så knarrade det i golvbrädorna när man gick in och en bit in var det en svacka i golvet. Bakom disken var det lådor längs hela väggen med spik och skruv å allt möjligt. I taket hängde trätofflor på krokarna. Mellan träskorna var det en läderrem på några centimeter. Å alltid skulle man prova att gå med båda fötterna i.

Av Stakeberg i charkuteriet fick jag alltid en gris-

fot med hem för att mormor skulle koka soppa. Hos Greta Jarl provsmakade jag köttfärsen som skulle bli köttbullar. Och en liten burk köttbullar fick jag också med hem.

Jag gick alltid runt i Remmene och hälsade på än den ena o än den andra, för det var alltid någon hemma. Å alltid var jag välkommen. Ingrids knäck och radiokaka, Karins regnbågskaka, Berits isglass, Barbro's goda vaniljbullar (Vi hade bara kanel och kardemumma i våra) Greta Jarls köttbullar, Erik o Margits portvin, Mormors ängamat och Mammans stekta torsk är några trevliga matminnen jag har.

När IngaMaj på Åsen var å handlade i våran affär å sa att jag fick följa med henne hem då var jag överlycklig. Hon hade telegraf å det stod två svarta telefoner, en i hallen o en på kontoret, med vev å rödvit svarta knappar. Där satt jag å lekte kontor. Vevade på telefonen i hallen å då ringde det i den andra. Hade jag tur så kom hennes bror Harry, som kunde trolla, dit. Han trollade upp mina träskor i Ingamajs flaggstång. Jag och Harry brevväxlar faktiskt än idag.

Symöte

En gång skulle jag få följa med till ett symöte hos Berits mamma Majbritt. Jag och Berit fick sitta vid eget

bord. Och vi skulle vara ordentliga. När tanterna sytt lite så sjöng dom lite också. Då sa jag att jag kunde en sång. Å fick sjunga.

Gunnar Ambjörnsson hade lär mig en sång. Så den sjöng jag med rockig melodi.

”När juldagsmorgon glimmar ...

Jag vill till skogen gå
å se de vilda djuren
som ute i skogen stå.”

Det tyckte inte damen som hade hand om symötet var bra. Men jag kan en till sa jag. Nä sa hon, det måste vara en fin sång. Ja men det är detta sa jag , å sjöng:

”Kläppa Nesse vart du seglar vill jag va din gamle vän.
Tjoflöt!”

Inte förrän idag över 40 år senare har jag blivit inbjuden till Kyrkliga Syföreningen i Remmene Sigen.

Man tackar.....

*Annika Larsson
Herrljunga
Foto Berit Johansson.*

Gresera sum försvann

När en setter å grunnar kan en komma på hur dä va fôr i tia. När Du läser di här raera har vi nuss paserat en vektir da. Då sulle deklaration va inne den 15:e. En del kunne få vänta nôka veker, men inte vanlit fölke. Den tia ja tänker på, va innan dä ble storkommuner. Då va nôka gubba i sockna sum va taxeringsnämnd. Di kände fölket i sockna. För längesina va dä inte så grännsalöst noga um en deklarerera. Deklarera di inte, då bestämde taxeringsgubba va di töckte att bonnen sulle betala i skatt.

Men så ble dä strängare, å en va tvongen å deklarerera. I ena socken va ja känder mä han sum va ordförare för taxeringa. Han va en sônn sum en sa va när en ä förtroendevalder. Han va hjälpsammer, å velle fölke gött. Han ställde upp å hjälpte te å fölla i alla paper sum sulle mä.

Hos en bonne, ja va ännu släkt män, höll di på å skriva upp inkomstera. Å så har ja sålt smågreser sa

min släkting. Ordföran bliga pån å sa: Sålt smågreser, din dumminge, fortsätt. Å så försvann di gresera.

När taxeringsgubba sen hade sammanträde, tog ordförarn fram den packen sum han hade hjälpt te mä å la di ôt sia å sa Di häringe har ja gjort, di ä reektia” å så sparte han en massa durbarer ti utå kvällen.

En aen bonne hade köpt sâk en bil. Dä va la inte så vanlit i sockna. Men taxeringsgubba töckte att den fine bilen va allt mera värder än va bonnen tatt upp sum förmögenhet, så han feck ett brev um att taxeringsgubba töckte bilen sulle tas upp te en högre belöpp. Men då ble bonnen ilsker å ringde ordföran å undra um han velle köpa bilen te dä prist. Å vesst inte, dä ä la för mö, ble svart. Å så ble bonnen å taxeringsgubba sams.

Men dä va ju inna di hetta på datorn å att allt sulle te stan. Dä va lättare på den tia vi skötte um et i sockna.

Håkansson

*Tankar
frå bögda ...*

Stefan Quinth filmar farliga björnar, livsöden och slottsmiljöer

När jag berättade för några vänner att jag skulle intervjua Stefan Quinth fick jag frågan om han gjort en ny björnfilm i Alaska eller så kommenterade de filmen om Elsa Lund. Jag trodde att jag känner Stefan ganska väl, men ganska snart upptäckte jag att det fanns många luckor. Men vi börjar från början.

Var är Du född?

Om det är en Boråsare som frågar mig säger jag Borås, för det var där BB fanns. Året var 1957. Efter ett par dagar flyttade jag till Vårgårda där jag växte upp och där gick jag i skolan till och med högstadiet och sedan blev det gymnasiet i Alingsås.

Vad var pojkdrömmen?

Ingen tvekan, jag skulle bli naturfilmare. Att hitta en lämplig utbildning var inte så lätt. Jag ville lära mig allt, men utbildningen är väldigt specialiserad. Det blev några olika utbildningar.

Din familj är ingen Svensson

I slutet på 70-talet for jag tillsammans med ett team till USA för att påbörja ett filmprojekt. Vår bil hade en logo och så stod det Sweden på den. En dag 1979 kom det fram en dam och bjöd in mig och min kompis Mats Bjerhem till middag. Damen kom ursprungligen från Småland och ville gärna träffa svenskarna. Att damen några år senare skulle bli min svärmor kunde jag inte drömma om. Det var mitt första möte med LaVonne. Det andra var på en racerbana.

Vi gifte oss och vi har fem barn i åldern 16- 24 år. Vårgårda blev vår bostadsort. Efter något år köpte vi en villa som blev både vår bostad och arbetsplats. Men både familjen och vår verksamhet växte så vi började leta efter en större fastighet. Efter mycket sökande fick vi ett tips en sen kväll om Slottet i Vedum. Storleken kändes rätt, men vi insåg att det krävdes mycket jobb för att få det ändamålsenligt. Vi slog till och i mars

Stefan Quinth med Elsa Lund på dataskärmen.

Profilen

1992 flyttade vi in. Vi renoverade fem rum i månaden, så vi hade inga fritidsproblem. Nu har vi också inrett ett uthus där vi har en studio, en biosalong och en lägenhet som vi hyr ut. Totalt har vi 21 rum.

Vi är ofta på resande fot när vi jobbar med olika projekt. Periodvis kan vi vara borta upp till ett halvår. Vi har haft med oss våra barn på de flesta resorna, Barnen har dubbelt medborgarskap, USA och Sverige. När vi varit i USA har barnen gått i amerikansk skola. Det är tack vare ett gott samarbete med skolan här i Vedum vi har kunnat lösa det så här. Det kallas Homeschool och är ganska ovanligt.

Inom familjen talar vi alltid engelska. Det kom vi överens om när vi gifte oss. För oss har det fungerat väldigt bra, Det har varit en trygghet för barnen att kunna engelska på alla våra resor och när vi har internationella gäster. Svenskan har de lärt sig i skolan i Vedum och i umgänget med kompisar här hemma. Enligt språkexperter är detta helt förkastligt, men i vår familj har det fungerat perfekt.

Filmfotografen

När man tänker på vad Stefan Quinth håller på med så är det en rad filmer som dyker upp i minnet. Björnar i Alaska, Elsa Lund från Vårgårda, lanthandlarparet Aghamn i Krokstorp, revykumpanerna Börje Brelied och Mats Ljung. Är det inte naturfilmare han är? Över 100 TV-program har han producerat. Sist i raden var minnesprogrammet om Mats Ljung. Intresset att göra TV-film har dock svalnat.

På min fråga om vilken nisch han egentligen hör hemma i blir svaret tre olika och så får jag tre exempel.

Naturfilmer är det han började med och för närvarande har han tre projekt på gång men inget av dem är i

Sverige, Så är det kulturfilmer och som exempel nämner han en film om Bjertorps slott utanför Vara. Det blir urpremiär den 24 maj för inbjudna gäster på Vara Konserthus. I november blir det allmänhetens tur.

Och så handlar det om personporträtt och ett av de senaste projekten som Stefan jobbar med handlar om bröderna Lennart och Stig Lindblad i Vårgårda, Autolivs skapare.

Hur lång tid tar det?

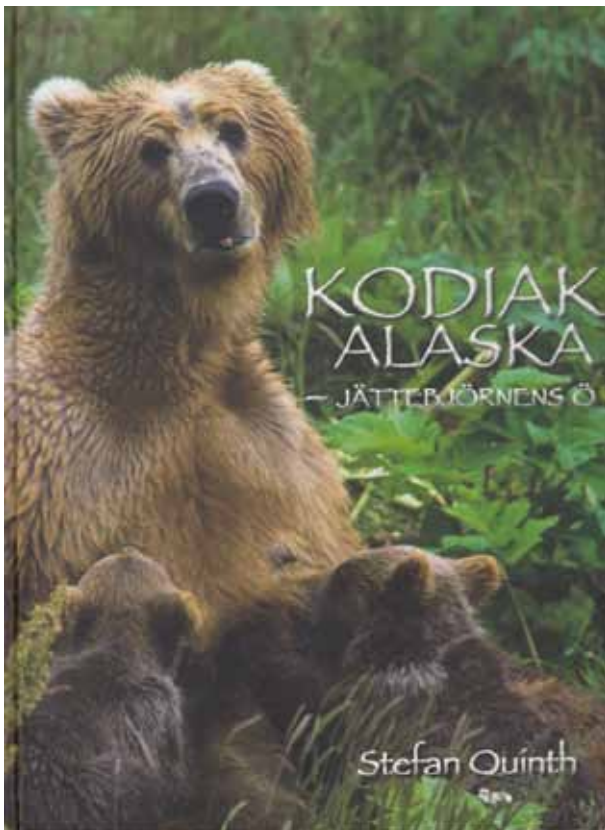
När jag sitter och lyssnar på Stefans berättelse om en rad olika projekt inser jag att det krävs mycket tålamod och frågan blir Hur lång tid tar det att göra en normal film?

– Det är så mycket som spelar in, men kanske är tre till fyra år ganska normalt. Längdrekordet tidsmässigt är filmen om Coloradofloden. Den började vi jobba med 1979 och var klara 2003.

När vi är ute och filmar är det ett teamjobb där mina medarbetare växlar beroende på typ av film. När vi jobbar här hemma är det min fru LaVonne och jag som jobbar ihop. Vi är bra på lite olika saker och kompletterar varandra suveränt. Vi kan ha runt 15 projekt i luften samtidigt.

Radarpar. LaVonne och Stefan Quinth jobbar tillsammans och kompletterar varandra.

Författaren

Stefan Quinth är inte bara filmare han är författare också. Nu handlar det mest om böcker, säger Stefan, tidigare medverkade jag rätt mycket i olika tidningar, men tiden räcker inte till.

Så tar han fram en bok med titeln Kodjak, Alaska, jättebjörnens ö. En fantastisk fin bok med massor av bilder på djur, natur och människorna på ön. Bokens formgivare är LaVonne. Boken kom ut lagom till bokmässan 2013 och finns även på engelska.

Ett projekt handlar om ormfolket på Sri Lanka och naturen i regionen. När Stefan började projektet var det livsfarligt att jobba efter klocka 10 på förmiddagen, då var alla kraftigt berusade och att då finnas på plats var helt livsfarligt. Vid det senaste besöket var det helt anorlunda.

En annan bok som är på gång handlar om en estnisk familjs livsöden som bland annat innehåller Sibirisk fångenskap.

Men allt är inte våldsamt i Stefans produktion. Allan i Loo råkade ut för en olycka där han blev av med ena armen. Men Allan gav inte upp. Stefan har följt Allans vardag och dokumenterat att ett handikapp inte behöver innebära att allt roligt är över.

Mentor

Sedan några år tillbaka är Stefan ordförande Sveriges Naturfilmare, Detta uppdrag har medfört att han är mentor för unga blivande naturfilmare. Det finns gott om utbildningsmöjligheter på både gymnasieskolor och folkhögskolor. Men enligt Stefans uppfattning är de alltför specialiserade. Antingen lär man sig mikro-

fonteknik, eller själva kamerajobbet eller redigering. Dessutom rör man sig inom ett för snävt fack, För att det skall fungera i verkligheten måste man ha en bredare utbildning. Den smala utbildningen som ges gör det nästan omöjligt för ungdomarna att få jobb. Jag får prata med många ungdomar och jag försöker vägleda dem med de erfarenheter jag har.

Föreläsningar

När en film eller en bok lanseras blir det ofta några veckors turné. Det är väldigt roligt att få träffa folk så här. Vid en turné i norra Sverige för några år sedan fick jag vara med om en kul grej. Jag skulle visa en naturfilm men tänkte att det kan vara bra att publiken får veta lite om vad jag pysslar med. Jag visade ett par små filmavsnitt av filmer. Den ena handlade om Elsa Lund.

Filmsnutten tog två minuter och efteråt ställde sig hela publiken upp och applåderade. Det kändes oerhört gott att få den responsen på just den filmen.

Jag blir ofta inbjuden att föreläsa om olika projekt. Hur det är att leva med en urbefolkning och bli deras vän. Hur det är att umgås med björnar och andra vilda djur är också roligt att få berätta om.

När man har suttit ner och lyssnat till Stefan under några timmar och fått svar på mina frågor förstår jag hur bra det var att pojkdrommen inte stannade vid en dröm utan blev verklighet. Och så är det en sak som förvånar mig. Det är LaVannes svenska. Uppvuxen i Kalifornien bosatt i Sverige i en engelsktalande familj och så talar hon en perfekt svenska.

Leif Brunnegård

Vi trivs bäst i öppna landskap

Ännu kring förra sekelskiftet utnyttjades marken väl, det som inte användes som åker eller för slätter var betesmark. Djuren mådde bra av ett artrikt bete, liksom människorna. Inte bara för att de tjänade pengar, det öppna landskapet var ofta vackert blommande.

Nu har nästan allt växt igen och i senaste numret av tidningen Jordbiten, som ges ut av landsbygdsenheten vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län, ger Ingvar Claesson massor av goda råd hur man skall restaurera betesmarkerna. Han pekar bland annat på att vår köttproduktion i hög grad bör utnyttja naturbetesmarker för att hålla landskapet öppet, gynna mångfalden och frigöra åkermark för annan produktion.

Men det gäller inte bara att röja, träd som normalt anses omöjliga kan vara värdefulla för insekter och fåglar. Liksom många buskar. Och det som fällt bör köras bort. Du kan förstöra en blomsterbacke för evigt om en välta kommer på fel plats, påpekar Claesson. Man bör också ordna stängselfällor för att styra avbetningen. Om man undviker bete tiden 15 maj till 15 juli kan det bli en fantastisk blomning och en mycket större artrikedom av både växter och insekter, påpekar han.

Själv minns jag en verklig entusiast när det gällde ekologiskt kött. Han hävdade att en kossa som fått smaka på riktigt naturbete med dess mångfald av växter ville aldrig äta något annat.

Han antydde att jag, om jag fick äta den kon, inte heller skulle vilja välja något annat. Jag vet inte, men

Under ekarna. Visst trivs vi bäst i öppna landskap.

nog är jag säker på att jag mår oändligt bra på våarna när gamla öppna marker svämmar över av blommor av alla de slag.

Hans Menzing

Vårgårda kommun hyllar ideellt arbete

Prisad. Lena Gustafsson fick ta emot kommunens föreningsledarpris 2013.

Kulturpris, föreningsledarpris och miljöpris är fina utmärkelser man kan få om man bor i Vårgårda kommun och jobbar ideellt. Prisutdelningen brukar i tid ligga nära Nobelprisutdelningen, men 2013 hade man tidigare relagt kommunfullmäktiges sista sammanträde och det är då prisutdelningen äger rum. Nobelpriset har delats ut i Stockholms konserthus varje år den 10 december

sedan 1926. Lokalt sker utdelningen i Vårgårdas konserthus - Kulturen.

Kungen är prisutdelare i Stockholm, men mottagarna av kulturpriset, miljöpriset och föreningsledarpriset fick nöja sig med att ta emot det av kommunens starke man, kommunalrådet Mattias Olsson.

Kulturpriset

delas mellan makarna Lena och Åke Jacobs, för deras insatser med Draget som har sin hemmaplan i Centrumkyrkan. Motiveringen är:

”I 25 år har Lena och Åke arrangerat Draget, en mötesplats för barn och deras familjer. På Draget lär sig barnen att uttrycka sig genom teater, sång och dans och det är för många barn det första tillfället att uppträda för en större publik. I verksamheten belyser man ständigt alla barns lika värde. För detta arbete tilldelas Lena och Åke 2013 års kulturpris.”

Föreningsledarpriset

tilldelades Lena Gustafsson, aktiv i hembygdsrörelsen, bland annat i hemmaföreningen Södra Härene. Hon får priset med följande motivering:

”Med stort engagemang verkar Lena för att utveckla hembygdsrörelsen i Vårgårda kommun och regionalt. För sitt engagemang i den lokala samhällsutvecklingen där hembygdsföreningarna har en viktig roll och där Lena arbetar för samverkan mellan olika organisationer, tilldelas Lena 2013 års föreningsledarpris.”

2013 års miljöpris

tilldelades Göran Frantz. Motiveringen är som följer:

”För sitt stora engagemang för Ljungås naturreservat tilldelas Göran Frantz 2013 års miljöpris. Genom sitt ordförandeskap i Stiftelsen Ljungås men framför allt genom alla de ideella timmar som Göran, bland annat genom slätter, upprätthåller en unik miljö på Ljungås, bidrar Göran till bevarandet av denna unika plats.

Leif Brunnegård

Besök på Kulturlagret!

En lördag i november begav sig 15 stycken textilintresserade till Vänersborg för ett besök på Kulturlagret. Efter mycket möda fann vi lokalen och undrade varför den var gömd, svaret var ju ganska enkelt. Vid uppstar-

ten av Kulturlagret var man rädd för inbrott och att kulturskatter skulle försvinna, därför var man ej så noga med att skylta stort.

Under intagande av kaffe och fralla fick vi en pre-

sensation av Vänersborgs museum som är mycket unikt. Därefter begav vi oss till den textila delen där alla tidsperioder var representerade. Mycket vackra handarbeten, skor och hårsmycken. Hattar i alla former. Ett leende spreds på mina läppar när jag såg morgonrockar i nylon som man hade på 60-talet. Här inne kunde man gått hela dagen. Alla fick ha vita vanter på sig för att inte skada textilen. Allt låg i lådor och paketerat i silkespapper. Hela rummet var som ett stort bankvalv med tunga dörrar, inga fönster och draperi. Känslan av historia och sagner slog emot oss när vi kom in, tänk om alla kläder kunde berätta sin historia.

Folkdräkter

Väl ute i dagsljuset igen var det dags för folkdräkter. På Vänersborgs museum finns alla dräkter från hela Västergötland bevarade. Vi fick se ett urval av dessa, de övriga fanns dokumenterade med bild och text i många, många pärmar.

Vi fick också en inblick i Johanna Brunssons liv och livsverk. Johanna Brunsson hade 1800-talet främsta vävskola utanför Vänersborg och flyttade 1889 den

Textilkunniga damer lärde sig ännu mer.

till Stockholm. En elev hade skänkt sina vävböcker till museet och där fanns alla välkända vävmönster. Många prover är också bevarade.

Detta besök var del två i projektet textil historia. Dagen avslutades med en god lunch och trevlig samvaro.

*Lena Johnsson
Studiekommittén*

Anders på Hultet skrev ett brev

Jag fick en hälsning från Anders på Hultet. Var i landskapet han bor vet jag inte, men att det är på landsbygden framgår av brevet. Anders är besviken på oss för att vi övergett Plusgirot, det som förr hette Postgirot. Detta medför, enligt Anders, att Posten får allt mindre brev att köra ut och i förlängningen kanske det inte blir någon lantbrevbärning.

Anledningen till att Västergötlands Hembygdsförbund valt att avsluta samarbetet med Plusgirot är att kostnaden för att ha ett konto hos dem är en stor kostnad för förbundet. Vi delar den uppfattningen med många föreningar och företag. Att vi inte har med en inbetalningstalong på prenumerationsbrevet beror ju på att det var en Plusgirotalong. Vi har vad jag vet aldrig fått önskemål om en bankgirotalong.

Detta är ett ganska kort svar på ett ganska långt brev. Om jag får Din adress Anders, kan jag svara lite mer ingående. Men låt mig bara tillägga, att vi som jobbar ideellt inom förbundet gör allt vad vi kan för att hålla nere förbundets kostnader.

*Hälsningar
Leif Brunnegård*

Vem får en utmärkelse?

I hembygdsföreningarna i Sverige finns idag nära en halv miljon medlemmar. Somliga är mer aktiva än andra. En och annan blir uppmärksammas för sin insats i någon tidningsartikel eller får kanske ett kulturstipendium. De flesta arbetar ideellt i det tysta. För att i någon mån kunna visa förtjänta medlemmar uppskattning har Västergötlands Hembygdsförbund liksom Sveriges Hembygdsförbund instiftat ett antal förtjänsttecken.

Diplom

En del föreningar har egna diplom som man ger till medlemmar som gjort en god insats i föreningen. Men de flesta föreningarna väljer istället ett Diplom från Västergötlands Hembygdsförbund som kan tilldelas

uppskattade och initiativrika medarbetare i hembygdsrörelsen. De som kan komma ifråga är inte bara författare av hembygdsböcker och personer med långvariga styrelseuppdrag utan också de som år efter år utför ett omfattande och praktiskt arbete som är värdefullt för

hembygdsföreningen. Diplomet skall utdelas som belöning för aktiva insatser inom styrelse- och/eller föreningsarbete under minst 10 år. Det kan också handla om en belöning för framstående insatser inom ett visst specifikt projekt eller dylikt.

En förening kan erhålla max fem diplom under en treårsperiod.

Hedersnål med lagerkrans

Hedersnålen med lagerkrans delas ut av Sveriges hembygdsförbund. Det är också de som godkänner ansökan. Mottagaren skall ha uppmärksammats för förtjänstfullt mångårigt arbete. Ett diplom ingår vid överlämnande av hedersnål med lagerkrans.

Det var Ivan Svanström som lät utforma nålen 1971. Nålen skulle ges till någon som hade gjort något mycket speciellt inom hembygdsrörelsen. Nuvarande ordförande och sonen Birger Swanström kallar den för ”tio års nål”. Den delas knappast ut till någon som inte har

varit aktivt mer än tio år. Varje år delas det ut cirka 150- 200 nålar.

Nålen men också hembygdsrörelsens logga symboliserar ett träd som sträcker ut sina grenar men har sina rötter i myllan.

Inspiration till nålen kom från symbolen för en statsplanekarta. Hembygdsförbundet kompletterade symbolen med hjärtat som omsveper trädet, grenarna och rötterna. Trädet står stadigt men sträcker ut sina grenar mot landskapsvård, kulturvård, folkkultur och naturen.

<http://www.hembygd.se/vastergotland/utmärkelser/>

Fotnot.

Man kan ha lite olika uppfattningar ute i föreningarna om det är bra att dela ut diplom och nålar. Varför får han ett diplom och inte jag? Det finns väl andra som borde haft den först. Under min tid som redaktör har jag fått de här synpunkterna. Har Du synpunkter på lämpliga mottagare i Din förening, prata med Din styrelse.

*Text Leif Brunnegård
Bild Birgit Carlsson*

Utmärkelser 2013

Tengelandsstipendiet

Björn Lippold, Lundsbrunn

Diplom

Elsy Carlsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Erik Larsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Kerstin Larsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Stig Karlsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Erik Jonsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Inge Ohlson, Lilla Edets Hembygdsförening

Rune Benjaminsson, Lilla Edets Hembygdsförening

Erland Larsson, Fågelås Hembygdsförening

Marianne Larsson, Fågelås Hembygdsförening

Jormar Svantesson, Vara Hembygdsförening

Lars-Olof Larsson, Timmersdala

Kjell Bertilsson, Gudhemsbygdens Hembygdsförening

Lennart Melin, Gudhemsbygdens Hembygdsförening

Bengt Lennartsson, Gudhemsbygdens Hembygdsför.

Tore Jonsson, Hasslösa Hembygdsförening

Rolf Wilsson, Husabyortens Hembygdsförening

Hans Lundbäck, Husabyortens Hembygdsförening

Jan-Olov Lundkvist, Husabyortens Hembygdsförening

Kjell Gustavsson, Husabyortens Hembygdsförening

Ingbrit Gunnarsson, Horreds, Istorp och Öxnevalla Hbf

Gunnel Svensson, Horreds, Istorp och Öxnevalla Hbf

Inger Wenander, Horreds, Istorp och Öxnevalla Hbf
Georg Wenander, Horreds, Istorp och Öxnevalla Hbf
Gunnar Fremäng, Främmestads Hembygdsförening
Birgitta Fremäng, Främmestads Hembygdsförening
Ingalill Svensson, Främmestads Hembygdsförening
Ulf Henningsson, Främmestads Hembygdsförening
Eva Pettersson, Främmestads Hembygdsförening
Bengt Borg, Breviks Hembygdsförening
Gunnar Edvinsson, Sunnersbergs Hembygdsförening
Mats Kjellén, Trevattna Hembygdsförening
Stefan Eriksson, Trevattna Hembygdsförening
Erene Ek, Trevattna Hembygdsförening
Elsie Klaesson, Ljushults Hembygdsförening
Ingegerd Bäckström, Västgöta Gille, Strängnäs

Hedersnål med lagerkrans

Göran Larsson, Skölvene Hembygdsförening
Birgit Carlsson, Horreds, Istorp och Öxnevalla Hbf
Irene Gellerbrant, Habo och Gustav Adolfs Hbf
Harald Gradén, Ullervad-Leksbergs Hembygdsför
Thage Petrusson, Sunnersbergs Hembygdsförening
Birgit Wigh, Trevattna Hembygdsförening
Håkan Wigh, Trevattna Hembygdsförening
Kurt Brännemo, Trevattna Hembygdsförening
Erik Hökås, Ljushults Hembygdsförening.

Hänt på bögda...

Kinna Hembygdsförening på järnvägskartan

Vi är med på järnvägskartan.

För ett par månader sedan skrev jag i ett mejl till styrelsen för Kinna Hembygdsförening att:

”I have a dream” – Förvisso inte av samma dignitet som originalet kom att få 1963. Men det var en önskan jag haft, alltsedan jag första gången kom i kontakt med Svenska Motorvagnsklubben, att kunna arrangera en utflyktsresa med ett ”eget” tåg. Kanske det spelade in att jag långt tillbaka i tiden, före pensioneringen som lokförare även haft dessa vagnar som min arbetsplats.

Föreningens styrelse gick med på förslaget, och söndagen den 6 oktober förverkligades denna dröm. Då genomförde hembygdsföreningen en rundresa med chartrat 50-talståg bestående av motorvagnståg (rälsbuss) genom tre landskap, Västergötland, Halland och Småland. Tåget bestod av tre vagnar, två passagerarevagnar (motorvagnar försedda med motor och manöverorgan) och en släpvagn (kombinerad post- och resgodsvagn).

Runt 80 deltagare hade tagit sig till Resecentrum i Kinna med bil vilket resulterade i en i det närmaste fullbesatt pendlingsparkerig. Ovanligt för en söndag. Tåget hade ju några år på nacken och folkmyllret på perrongen påminde också om gamla tider, då man gick till stationen för att kanske möta en kär anförvant som man inte sett på årtal, eller möta upp mot någon som kom hem från stan efter att där ha utträttat något skickebud i butiker som inte fanns i hembyn. Eller man bara ”tittade på tåget”. Men då kom man ju inte med bil.

Första uppehållet för vår resa var i Varberg, varifrån tåget gjorde ett kort uppehåll och gick sedan vidare på Västkustbanan via Halmstad där två timmar var avsatta för fri disposition, antingen man nu ville stilla hungerkänslan genom ett besök på en lunchrestaurang eller tulla på den medhavda picknickkorgen. Många tog i det soliga höstvädret en promenad i staden för att bese Carl

Fullsatt. Resenärerna i en av de två fullsatta vagnarna.

Milles fontängrupp Europa och Tjuren eller det gamla skolskeppet HMS Najaden som ligger förtöjd vid kaj i Nissan. Från Halmstad gick färden utan uppehåll vidare på före detta HNJ, Halmstad–Nässjö järnvägar, via Landeryd till Värnamo där vi hos den förening, Svenska Motorvagnsklubben (SMoK), som äger vårt tåg, fick en inblick i det, för en ideell förening, jättearbete som medlemmarna gör för renovering av Sveriges sist bevarade ”paprikatåg”; ett på sin tid modernt motorvagnståg av ungefär samma ålder som vårt tåg och som väckte uppmärksamhet då det introducerades. I Värnamo serverade också SMoK perrongfika vid de gamla lokstallarna. Här kunde lite tågväxling studeras, då postvagnen i vårt tåg ställdes av här. För denna manöver kom lokstallets vändskiva till användning. Att se hur man med handkraft kan vända runt ett tungt järnvägsfordon var nytt för en och annan resenär.

Med ankomsten till Värnamo blev vi anknutna till Kust till Kustbanan som vi följde till Borås, där vi efter lite växling fortsatte mot hemstationen Kinna där vi knöt ihop öglan för vår rundresa.

Tåget gick sedan, av trafiktekniska skäl, till Skene där de båda vagnarna bytte plats inför hemfärden till Falköping. Att vagnarna måste skifta plats i tåget berodde på att den vagn som tåget manövreras ifrån måste var försedd med ATC (Automatic Train Control, Automatisk TågKontroll på svenska), ett system som hjälper lokföraren att bevaka de optiska signalerna utmed banan och ingriper om föraren missar att rätta sig efter signalen

Även om Sverige och SJ var väldigt tidigt ute med att införa ATC, eller kanske just därför, arbetas i dag

med att byta detta system mot ett modernare enligt EU-standar som är anpassat för gränsöverskridande trafik.

Med på färden var inte endast hembygdsföreningens medlemmar. Här fanns både de som åkt med dessa tåg tidigare då de gick i ordinarie trafik på Viskadalsbanan och som gjorde premiär med tågresandet.

Av de kommentarer vi fått tror vi oss förstå att resan varit uppskattad. Måhända gör vi om något liknande till våren.

Vi vill gärna tro att vi är den första och enda hembygdsförening som gjort utflyktsresor med "eget" chartrat tåg.

*Karl-Erik Lerbro
Kinna*

Fototräff på Kinnekulle

Margareta och Ingemar Nyberg från Lidköping. Ingemar hittade sin far Torgny Nyberg på ett antal bilder, Torgny arbetade som handelsbiträde i Skagen på slutet av 1910-talet

Höstens fototräff i Medelplana Bygdegård lockade många besökare under helgen, temat var "Handel på Kinnekulle". Precis som i byarnas handelsbodas förr i tiden möttes besökarna och det blev många diskussioner och möten runt borden.

Ingemar Nyberg med hustrun Margareta besökte fototräffen på söndagseftermiddagen. Ingemar hittade sin pappa Torgny Nyberg på ett fotografi. Torgny arbetade som handelsbiträde i en av affärerna i Skagen, i byn fanns tre affärer. Ingemar berättade att familjen Nyberg bodde i Ekslund i Skagen inte långt från affären, i familjen fanns många barn och fadern var skraddare. På fotografiet som troligtvis är från slutet på 1910-talets slut kan man se en mycket välklädd ung man i butiken. Torgny fortsatte sin bana som säljare, i slutet på sitt arbetsliv jobbade han som resesäljare i Skaraborgs län. I Hällekis Musikkår fick Torgny utveckla sitt intresse för

musik och han spelade både trumpet och fiol, Ingemar hittade även bilder på sin pappa i musikkåren.

Ingemar följde inte sin pappas fotspår inom försäljning. Arbetet med bilar blev det han ägnade sitt arbetsliv åt och både Ingemar och föreningen fick information. Yvonne Alinder (Frigren) från Söderköping med rötter från Kinnekulle kom båda dagarna till fototräffen, med sig hade hon bilder som hon lånade ut till hembygdsföreningen. Yvonne berättade om sina morföräldrar som bodde i Vinsäter på Hellekis Säteri och senare på Hall. Familjen hade 10 barn och bodde i 1 rum och kök. Morfar Johan Frigren arbetade som ladugårdsman på Hellekis Säteri.

Första av alla till fototräffen i helgen kom Rosa Sjöstedt från Källby tillsammans med Gun Löfgren från Tådene. Hembygdsföreningen har fått låna många bilder och fått mycket nedskrivet material från Rosa där hon beskrivit livet på Kinnekulle från barndomsåren och annat. Lördagseftermiddagen var vigd åt fototräffen där hon även stämt träff med släktingar från Laxå. Höstens fototräffar som anordnas av Kinnekulle Hembygdsförening har blivit en "träffpunkt", fotografierna binder människor samman och unga som gamla hittar gemensamma beröringspunkter. Doften av nygräddade våfflor med kaffe kan de flesta inte tacka nej till, stundtals gick våffeljärnen varma, även våfflor har blivit tradition. Några besökare tyckte att våfflor bara blev godare för varje år, de såg redan fram mot nästa fototräff med kaffe och våfflor.

*Text Lena Brodin
Bild Freddie Wendin
Kinnekulle*

Storata, tåtela, ebbefot, tillerot och lelle gyssgyss

I slutet av oktober fanns professor Lars-Gunnar Andersson på plats i Skene Församlingshem, på inbjudan av Marks hembygdsrets. Många Markbor hade tagit sig dit för att lyssna och fråga om vårt språk och vår dialekt. I sin framställning togs många uttryck upp, som vi tycker är helt naturliga, men när man tänker efter så...

På frågan "Har du en riktig klocka" brukar vi väl svara vad klockan är – eller hur?

Den vanligaste hälsningsfrasen är "hej" men om man går på lyxrestaurang blir hälsningen "god afton" och detta får man betala för i priset.

Nu är det vanligast att man säger "jag och Olle" i stället för som tidigare "Olle och jag."

På frågan "Jag råkar inte till affären, kan du hjälpa mej" får man kanske inte något svar direkt. Det beror

Cirka 100 personer lyssnande och lärande språkelever fanns samlade för att lyssna på Språket med professor Lars-Gunnar Andersson.

nog på var i landet man är och hur gammal den personen är som man ber om hjälp.

Många ords betydelse har ändrats som till exempel aktör som tidigare var beteckningen på en person som agerade på en teaterscen men idag en person eller ett företag som finns på den så kallade marknaden.

Tös – flicka – tjej, gosse – pojk(e) – kille är exempel på språkförändringar som vi minns. Andra språkglidningar som vi accepterar är arbeta – jobba, kritisera – dissa, tillbringa – spendera, antydan – hint. Ordet orv är på väg ut och ordet app har vi tagit in i språket.

Många förfasar sig över förändringar. En förändring är att man ofta inleder en mening med ordet Och. Ett tips vi fick var att läsa Bibeln för börjar flest meningar med Och.

Att samtala med en person är långt överlägset att skriva till varandra men idag infogar vi ofta en bild av våra känslor i ett smilies i våra dialoger (mail och sms med mera).

När det åter våras så undrade han om vi kommer att pota, potta eller putta kulor? Det är tre generationers uttryck för samma vårliga sysselsättning. Min egen fundering är om ungdomar spelar kula idag. Det gäller ju att finna en plats med lämpliga markförhållanden.

Hur många av läsarna har rubrikens eller en liknande ramsa i huvudet? Eftersom detta var Lars-Gunnars ramsa så kanske jag stavat fel, men min uppfattning är att det lät så. För egen del så stämmer den inte riktigt med det min mor brukade rabbla upp.

Vi fick veta mycket mer om språket och framställningen var lättsam och lockade till många igenkännande skratt. Vi fick också veta att vi kan mer än 100 000 ord även om vi inte dagligen använder alls så många.

*Birgit Carlsson
Istorp*

Mysig berättarkväll i Hangelösa

Rolf Werner från Mariestad, men bördig från Hangelösa, skrattar här gott åt en av Bertil Davidssons roliga historier.

Hangelösa hembygdsförening höll nyligen sin traditionella berättarkväll i den fullsatta Vikstömsstugan. En populär och mysig aktivitet i brasan och de levande ljusens sken som alltid väcker stort intresse bland medlemmarna.

Efter att ordföranden i föreningen, Monica Nilsson, hälsat välkommen, var det dags för kvällens gäst Bertil Davidsson från Götene, att berätta om sitt tidigare liv som auktionsropare. Det som bland annat utmärker Bertil Davidsson är med den värme och humor han berättar om vissa människor han mött vid just auktioner.

– Jag fäster mig särskilt vid lite annorlunda människor men jag tycker naturligtvis om också vanliga standardpersoner, sa han med ett leende. Han berättade bland annat om tragiska händelser som gjort att till exempel en gård måste försäljas efter ett plötsligt dödsfall. Eller som när en kvinna tvingades lämna tillbaka ett auktionsgods eftersom maken tvingade henne till detta.

– Vi fick ta tillbaka prylen men det kändes mycket olustigt då man undrade hur hon egentligen hade det där hemma i äktenskapet, sa Bertil med vemod i rösten.

En lustig händelse var med den sparsamme bonden som hade sålt gården och ville ha hjälp med att ta ner en glödlampa som satt högt uppe i taket.

– Han ansåg att den inte ingick i gårdsförsäljningen, men han fick ingen hjälp, mindes Bertil.

Att köpa en minnessak efter en avliden person kan ibland vara av det minst sagt udda slaget som den köpare som ropade in ett par trikåkalsonger som skulle minna om vännen.

Han berättade också om fula tricks som den presumptive köparen som hällde sletolja under en traktor för att

hålla andra budgivare borta. Det vill säga att motorn läckte olja.

Bertils berättarkonst när han öste ur sin nästan bottenlösa brunn av roliga minnen gjorde att kvällen flög bort där drygt två timmar kändes som halva tiden.

I berättarkvällen ingick förstås också lotterier och en stunds fika.

*Matz Nilsson
Hangelösa*

Höstfest hos Västgöta Gille i Västerås

Ingemar Helgason spelar panflöjt ackompanjerad av Sigge Olsson .

Lördagen den 12 oktober var det åter dags för fest och glad samvaro i Odd Fellows klubblokal på Källgatan då Västgöta Gille hade höstfest för drygt 40 deltagare. Efter samlingsmingel med tipspromenad med västgötatema var det dags för kvällens måltid som bestod av Tunnbrödstrut med crabbfish samt som huvudrätt Lågtemperaturstekt urbenad fläskkotlett serverad på bädd av stuvade svartrötter och mustig rödvinssky.

Bordsvisorna, flera även denna gång sammanställda och försedda med nya texter av Göran Eskilsson alias "1/2-blodet" - vår förre ålderman, sjöngs med bravur liksom den traditionella Västgötahymnen. Sigvard Larsson, Göran Eskilsson och Bengt Lönerberg bidrog med flera sånger och Lars Fridén berättade historier.

Ingemar Helgason fick mottaga utmärkelsen Årets Västgöte i Västerås 2013 för de insatser han gjort för Västgöta Gille och därefter spelade han på sin panflöjt. För musiken svarade som vanligt Sigge Olsson.

Inbjudna gäster var Visans Vänner, som sjöng och spelade under en timme. Mycket uppskattat!

Vid kaffet hölls dragning i kvällens lotteri och styrelsen tackar alla som bidrog till ett rikligt vinstbord.

En mycket trivsamt aften, ja - en musikalisk aften var så tillända!

*Gull Tynnvall
Västerås*

Julbord i Hammagasinet

Berit Holmberg och Elvi Widén dukar upp.

Att äta julbord i Hammagasinet, i Lyrestads Sockens Hembygdsförening regi, är på väg att bli en tradition. För tredje året i rad hade några av föreningens flinka damer lyckats med ett julbord som tillfredsställde både ögat och smaklökarna. Ett 50-tal ortsbor var närvarande. Förutom att äta, så fick vi lyssna på nye församlingsprästen, Robert Kasselrot, som gav en presentation av sig själv. Dessutom spelade, bygdens son, Kjell Karlsson dragspel och ledde allsång.

Halmauktion i Lyrestad

Halmgruppen i Lyrestad har haft sin årliga auktion, en auktion som har cirka 75 år på nacken. Ett 100-tal köpsugna hade trotsat blåsvädret. Auktionsoraklet, Bert Magnusson, lyckades trissa upp priserna och visade upp ett munläder som lockade till många skratt. Årets konfirmander låg bakom luciatåget, som dessutom hade ett par något överåriga stjärngossar i kön. Lola Birgersson, Töreboda var en av de köpsugnaste, hon hade också turen att vinna en fullpackad släde, dragen av en julbock.

*Pelle P
Lyrestad*

30-årsjubileum i Brevik

I den idylliska kyrkbyn Brevik, som tillhör Karlsborgs kommun och är naturskönt belägen vid Vätterns strand mellan Mölltorp och Hjo, bildades en hembygdsförening år 1983. Den 19 oktober 2013 firades trettioårsjubileum med supé, tillbakablickar, underhållning och bildvisning i Breviks församlingshem. Västergötlands

Trio i Brevik. Bengt Borg, ordförande i Breviks hembygdsförening, och Ingrid Ekström, som varit sekreterare under många år. Bakom de båda står nuvarande sekreteraren Bengt Nilsson.

Hembygdsförbunds sekreterare Monika Moberg fanns på plats för att gratulera och dela ut diplom till ordföranden under alla år, Bengt Borg.

En annan trotjänare, sekreteraren Bengt Nilsson, är den som har dokumenterat hembygden i foton och filmer under åren. Numera inbjuder föreningen till två fotokvällar per år.

Bengt Nilsson berättar så här om sin ordförande Bengt Borg:

– I föreningen är han känd som något lågmäld, men han är också känd som en stor humorist. Eftersom vi båda heter Bengt har vi fått titeln Dup-Bengt. Tillsammans med våra fruar har vi under flera år anordnat något som vi kallar för Augustiskoj, företrädesvis vid Pils-Sofis stûva, föreningens ryggåsstuga, där även en lada är uppförd under Bengts ordförandetid. Svenska kyrkan lånar även stugan för gudstjänster under sommaren. Tack vare besök av en bonde härifrån, som deltog i TV-serien Bonde söker fru, är Pils-Sofis stûva numera riksbekant.

Midsommarfirande och hembygdsfester, aktiviteter som tidigare anordnats, har lagt en bra grund för föreningens goda ekonomi, men även torpvandringar har anordnats.

Vid anläggande av de två vandringslederna i Brevik med skyltar i kyrkbyn och vid campingen, som pekar ut var man ska gå, har ordföranden Bengt lagt ned ett stort arbete, avslutar Bengt Nilsson.

*Monika Moberg
Skövde*

30-årsjubileum i Trevattna

Jubilleumstårtan.

Trevattna Hembygdsförening firade den 9 november 30-årsjubileum i Trevattnagården med nästan 70 personer närvarande.

När festdeltagarna kom var det mingel med cider och ballongblåsning i den gamla lärarbostaden. De fick också skriva sitt namn på en pappersremsa som sedan bildade en kedja med alla deltagares namn. När festlokalen öppnades välkomnades de närvarande med folkmusik framförd av kvällens underhållare, Erling Öhrnell med Strängarna. Ordf. Kjell Richardson hälsade välkommen innan en grillbuffe serverades, Tillbakablickar under åren gjordes av Mats Kjellén. Under de 30 åren har man haft tre ordförande, Harry Palmenäs, Erling Öhrnell och Kjell Richardson. Tre ägda fastigheter, en smedja, en park och Trevattna före detta skola, som nu heter Trevattnagården.

Utmärkelser

Västergötlands Hembygdsförbund representerades av Lars-Erik Kullenvall som delade ut hedersnål med lagerkrans till Håkan Wigh, Birgit Wigh och Kurt Brännemo. Diplom tilldelades Erene Ek, Stefan Ericson och Mats Kjellén. Trevattna Hembygdsförening delade ut nålar till Inga-Maj Mörk, Rune Torstensson, Rune Lindberg, Erene Ek, Kjell Richardson, Maria Palmenäs och Stefan Ericson. Den före detta Trevattnabon Erling Öhrnell och Strängarna underhöll sedan med folkmusik. Kaffe och tårta serverades och Helena Karlsson från Vuxenskolan tackade för ett fint samarbete under många år innan de 30 åren var färdigfirade.

*Text Mats Kjellin
Foto Eva Johansson*

Visdom har långa öron
och kort tunga.

Ordspråk

Pigg 70-åring i Viared

Underhållare. Ulf och Lena Hansfeldt svarade för kvällens underhållning,

Viareds Natur- och Hembygdsförening utanför Borås firade söndagen den 20 oktober en hejdundrande 70-årsfest med långt över 100 inbjudna gäster i Ellagården i Viared.

År 1943 bildades föreningen av några naturvänner i Viared, och så småningom fick föreningen namnet Viareds Natur- och Hembygdsförening. Redan från början fanns föreningens nestor Sture Magnusson med, och han gav en kort historik under jubiléet.

Tre byar

Viared, Ryssnäs och Lund var sedan lång tid tillbaka välmående byar på bördig jord, men så kom ett dråpslag. På 1970-talet beslöts, att Borås nya industriområde skulle ligga just här, och de flesta hus och gårdar löstes in av kommunen och brändes ner. Detta har naturligtvis satt sin prägel på föreningens arbete. Gårdarna, husen och deras ägare har dokumenterats, och arbetet fortsätter. En stor släkt med en aktiv släktförening, Ryssnässläkten, härstammar från bygden, och det ordnas släktträffar. Den gamla vägen mot Göteborg gick genom Viared, och där fanns också en gästgivargård. På 1700-talet ägde Philip Langlet, borgare och av en känd färgarsläkt i Borås, en stor gård här med stora trädgårdsanläggningar, Philipslund. Bygden präglades i slutet av 1800-talet och på 1900-talet av en stark frikyrkorörelse, och Missionskyrkan byggdes.

På sin föräldragård, där Sture Magnusson fortfarande bor, har han samlat ca 11.000 föremål från bygden, och där finns nu Viareds museum.

Festen

Föreningen hade till sitt jubileum inbjudit alla medlemmar och många externa gäster. Ordförande Rune Fol-

kesson hälsade välkommen, och sedan serverades en god måltid med salladsbord, fläskfilé och som dessert äppelkaka. Under tiden visades ett bildspel från föreningens verksamhet med utflykter, vandringar, hantverk och renovering av smedjan i Viared.

Ulf och Lena Hansfeldt underhöll med sång och musik, och många talare framförde gratulationer från bland annat angränsande hembygdsföreningar. Föreningen förärades också diplom från Sveriges hembygdsförbund.

*Text Ann-Britt Boman
Foto Rune Folkesson*

Grötfest i Ljungsarp

Åke Johansson Grimsås var kvällens underhållare.

Avslutning på årets verksamhet firades med den traditionsenliga grötfesten i Sockenstugan. Åke Johansson Grimsås underhöll med stämningsfulla julsånger och musik. För att förgylla tillvaron på arrangemanget anordnades ett lotteri med vinster skänkta av föreningens medlemmar.

Ordföranden Laila Andersson tackade Åke för underhållningen och passade på att bjuda in till Hembygdsföreningens årsmöte den 19 februari. Kvällen avslutades med nationalsången.

*Ingemart Rudholm
Ljungsarp*

Nästa nummer

av Västgötabygden kommer sista veckan i april. Om Du vill berätta om något från Din bygd måste vi ha fått text och bilder senast den 10 mars. Bäst är det om Du kan skicka e-post, men ett vanligt brev går också bra.

Vad hände i Vassända Naglum

Luciafirande i Väne Ryrs logelokal. Från vänster Berit Ahlström, Ulla-Britt Johansson, delvis skymd är Gunvor Nilsson, Lucian heter Anna-Britta Holmgren, hon hjälpte även till på keyboard, Kerstin R Andersson, Ing-Britt Ek Kerstin Hillengard.

Då ni läser denna artikel, är sedan länge julen förbi, med allt vad det innebär. Men betänk att då den skrevs, stod vi alla mitt i jul och nyårstid.

Många av våra föreningar har på något vis hållit aktiviteter som haft koppling till advent och juletid. Jag vill enkelt berätta hur medlemmarna i Vassända Naglums hembygdsförening firat denna tid. Det vill säga som haft tid och ork att delta.

November månad svart och blöt

I mitten av november har vi en samling för våra medlemmar, som vi givit namnet Grötfest. Namnet säger det mesta, då vi serverar risgrynsgröt med skinkmacka. Någon form av underhållning ingår, och i år var det sång och musik från en grupp som heter Tonsteget. Lokalen vi disponerar rymmer 90 personer och i år, liksom i fjol, var den fylld till sista plats.

December med ljus i alla fönster

Då vi kommer fram till luciatid, har vi i egen regi sedan flera år tillbaka firat denna sed tillsammans på den fredag som ligger närmast den 13 december. Men sedan tre år tillbaka har vi ett samarrangemang med Svenska kyrkan. En av orsakerna till detta samarrangemang är att kyrkan genom tiderna haft en stark påverkan på vår hembygd. Kyrkan låg ju nästan alltid mitt i byn, och därifrån har mycket av bygdens verksamhet styrts. Jag finner själv att kyrkan kan inlemmas som en naturlig del i vår verksamhet. En annan orsak är att kyrkorummet ger en avkopplande atmosfär. Detta är en nog så viktig del av vår tillvaro, i denna stressade tid vi lever i. Firandet inleddes med att vi samlades i den lilla lands-

ortskyrkan i Väne-Ryr och i år skedde detta på rätt dag. Under tiden som organisten spelade tolv kända julpsalmer på piano, fylldes kyrkan av medlemmar och icke medlemmar. Firandet var öppet för alla, då arrangemanget var annonserat i Vänersborgs och Väne-Ryrs församlings predikoturer, där den kallats för Lucia-gudstjänst

Kyrkklockan fick därefter annonsera Luciornas ankomst. Kyrkan var i denna stund fylld till sista plats, då Lucia med tärnor tågade in. De framförde på ett stämningsfullt sätt ett flertal välkända sånger.

Efter att de tågat ut sjöngs psalmen 103. Kommminister Martin Lissnils höll en kort andakt med temat Lucians plats i historien. Sången Hosianna sjöngs därefter av alla i kyrkan som avslutning och kyrkans orgel ledde nu sången.

Hembygdsföreningens ordförande hälsade efteråt alla i kyrkan välkomna till kaffestund samt underhållning i intilliggande ordenshus i Väne-Ryr. Han påpekade särskilt att även icke medlemmar var varmt välkomna. Detta resulterade i att drygt 100 gäster följde den med marschaller prydda gångvägen upp till ordenshuset.

Den gästade Lucian var Vänersborgs stads officiella Lucia med tillhörande tärnor, vilka servades av medlemmar från Lions i Vänersborg. För Lucian var det hennes 41:a uppträdande, och samtliga flickor var nöjda med att det var den 13:e december och att de snart skulle få ledigt.

Gästerna som hade hörsammat inbjudan till kaffestund, fick efter denna se en unik världspremiär. Denna bestod av en sånggrupp som några av föreningens damer skapat under hösten. Dessa damer som steg upp på scenen, gjorde tillsammans med ett par herrar med dragspel ett bejublat uppträdande. Ett flertal kända julmelodier stod på deras repertoar. Gästerna uppskattade uppträdandet vilket tydligt märktes då applåderna aldrig ville ta slut. Gruppen har ännu inget namn, och frågan är på vilket sätt de kommer att hantera sin nyvunna popularitet. Några har redan fått förfrågan om autograf, så detta kanske kan ge något som sporrar dem till nya sångframträdande. Något gage har icke utdelats till dem, och därigenom kunde föreningen bjuda samtliga gäster på kvällens förtäring.

Januari

På Trettondedagen inbjöds till julgransplundring för våra barn med dans kring gran och tomtebesök, med godis till de små, medan vuxna får hålla sig till enbart kaffe med dopp.

*Stig Åke Andersson
Vassända Naglum*

Västgötabygden är närproducerad!

I Limmared samarbetar man med barnen och skolan

Bolstavs- och siffervepa.

Föreningen äger tre hus: Liandergården, Kruta-Johans stuga samt Hembygdsstugan Fornåsen. Stugorna ligger granne med samhällets skola, där finns omkring 130 barn från förskoleklass till och med årskurs sex.

Varje år strax före jul kommer 6-åringarna till Kruta-Johans bakstuga för att pröva på att baka tunnbröd. De får kavla ut bröden och försiktigt föra in dem i ugnen. Barnen får sen kakan med sig hem. Innan de går får de naturligtvis smaka på brödet vi bakat innan barnen kom.

På sportlovet får skolbarnen efter tidsbokning komma och baka på eftermiddagen i den veckan.

När våren kommer får vi studiebesök av olika klasser. Vi delar då in dem i fyra grupper. Besöket på Fornåsen börjar i Dagnys kök. Här berättar vi om hur det var att i början på 1900-talet att växa upp i ett brukssamhälle. I Fornåsen har vi inrett ett av rummen till en gammal Handelsbod. Där blir barnen bjudna på karameller i strut. De får också ställa sig bakom disken och slå in köpsummor på vår gamla kassaapparat.

Nästa besök blir i en gammal skollokal där visar vi gamla skolböcker och berättar hur stränga lärarna var förr. Besöket här avslutas med att barnen får skriva sitt namn med bläck och gammal stiftspenna, detta är mycket uppskattat av barnen.

När vi kommer till Kruta-Johans stuga blir barnen bjudna på tunnbröd och ett glas saft.

Sista besöket blir i Liandergården. Där berättar vi om Limmareds glasbruks historia som sträcker sig från 1740 till dagens datum. Här visar vi även på de råvaror som behövs för att tillverka glas.

Hängmattor

Ett år hade skolan som tema att förnya och göra det trevligare på skolgården. Här blev vi tillfrågade om vi ville medverka. Det ville vi gärna. Vi satte upp strefft varp i vävstolen för barnens önskan var att tillverka hängmattor. Alla barnen tog med sig gamla utslitna kläder som de i skolsalen klippte till mattor. Sen kom dom till vår vävlokal för att i 30 minuter var väva sin bit på projektet. Det utmynnade i fyra vackra hängmattor och fyra kuddar.

Gåva till skolan

Några av Hembygdsföreningens damer har till skolan skänkt en bokstavs- och en siffervepa som nu pryder väggarna i skolans korridorer.

*Hjördis Larsson
Limmared*

Regnig grötfest

En vecka in på det nya året var det dags för den traditionella grötfesten. Regnet öste ner men stämningen var hög och varm i Per Andersgården, Surteby Karttnga. Den bästa gröten blir alltid här, eftersom några hjälps åt att laga och sedan blandar man samman allas gröt i en stor kastrull. Efterrätten blev kaffe och pepparkaka. Nu återstår bara att plocka ner alla julsaker och ta nya friska tag inför 2014.

Lena Johnsson

Läsvärt i korthet

Glimtar från Essunga 2013. Glimtkommitté: Gunnar Hagström, Ulla Aghamn, Elsa Westman och Linda Essunger Tallberg. Redigering och dataupplägg: Göran Jonsson. Utgivare: Essunga Hembygdsförening. 30 sidor om bland annat fest på Djupsås, den gamla kvarnplatsen och Springarelden.

Mimers brunn. Arkeologi, etnologi och historia i Västra Götaland. Nr 6 2013. Redaktör Christina Ström. Utgivare: Vätteleuset. 52 sidor om bl a professorn från Vadsbo, stenbrytning på Kinnekulle och Sparlösagumman.

Meddelande från Föreningen för Västgötalitteratur nr 4 2013. Redaktör: Johnny Hagberg. 20 sidor om bl a västgötamat och Stölpen i Risa (en anhalt vid järnvägen Lidköping – Håkantorp).

Västgötogenealogen nr 3 2013. Tidskrift för Västgöta genealogiska förening. Redaktör: Kjerstin Olofsson. 20 sidor i A4-format. Denna gång främst berättelser ur livet.

Dimbobygden 2013. Utgivare: Dimbobygdens Fornminnes- och Hembygdsförening. Redaktör: Gunilla Dverstorp. 111 sidor om bland annat studier förr, historiefyllda kyrkliga textilier och intressanta teaterkulisser.

Års-Axet 2013, medlemstidning för Gudhemsbygdens Hembygdsförening. Redaktionskommitté: Lars-Erik Kullenwall, Margareta Fridh, Ingemar Fägerlind, Lenart Moberg, Gun-Britt Salomonsson, Rune Wennerholm och Gudrun Wäpling. 84 sidor om bland annat äventyrliga flickor, lärda män och mjölkprovare.

Moholmsbygden 2013. Redaktion: Ingrid Persson, Johan Pethrus och Britt Uhlin. Utgivare: Moholms Hembygdsförening. 20 sidor i A4-format om bl a Lars Jonsson Björn – biodlare och fabrikör samt kyrkliga syföreningar i Fägre pastorat.

Skara stiftshistoriska sällskap. Medlemsblad nr 4 2013. Redaktör: Johnny Hagberg. 20 sidor i A4-format om bl a europeisk historia på Örslösa kyrkogård samt Sveno Jacobi, boksamlaren, biskopen och teologen.

Falbygden 2013. Redaktion: Bässe Johansson och Lena Persson. Utgivare: Falbygdens Hembygds- och Fornminnesförening. 132 sidor om bland annat kvarterfotboll och Heliga Elin.

Ett och annat från den gamla staden Skara 2012 – 2013. Utgivare: Skara Gille. Redaktionskommitté:

Sture Veghed, Tommy Kroon och Erik Sånnek. 74 sidor med massor av bilder i färg och svartvitt om bland annat Båtsmanshuset och Skara förr och nu.

Hällumsboken. Redaktör: Christina Ström plus tio medlemmar i Intresseföreningens studiecirkel. Utgivare: Hällums Intresseförening. 102 sidor text och bilder om husen och gårdarna i Hällum, men även Hällums historia.

Hans Menzing

InDesign sparar pengar

När vi träffas till skrivardagar brukar jag ofta berätta om hur bra det är att använda samma redigeringsprogram som tryckeriet använder. När Du redigerat färdigt Din årsskrift och Du haft minst två korrekturläsare som nagelfarit sidorna. Då är det klart hur Din skrift kommer att se ut. Nu packar Du ihop text och bilder på ett enkelt sätt, kopierar den packade filen på ett USB-minne och åker till Ditt tryckeri.

Din kontaktperson kallas förmodligen prepressansvarig på tryckeriet. Han/hon laddar in filen på sin dator. Nu har tryckeriet möjlighet att gå in och göra små justeringar. För min egen del använder jag Photoshop Element som bildbehandlingsprogram. Bilden som går med till tryckeriet skall inte vara mer bildbehandlad än att Du beskär bilden och ger den rätt upplösning.

Fick ett tips

När jag pratat om programmet har jag sagt att jag kan förstå om en hembygdsförening tycker det är väl dyrt med sju-åtta tusen, även om man tjänar in det ganska snabbt. Men så fick jag ett tips om att ideella föreningar, med ett vackrare ord kallas non profitverksamhet kan köpa en licens för en användare. Jag har kollat några olika kanaler och det handlar om knappt halva priset. Mitt råd till Dig är att kolla med den normala dataleverantör. Är dom så bra som Du tror, då fixar de säkert ett bra pris till Dig.

Leif Brunnegård

Efterlysning av Västgöta Gillen

Lite runt om i vårt land finns det Västgöta Gillen, En del av dem är medlemmar i Västergötlands hembygdsförbund. Av Eva Mann på vårt kansli har jag fått en gammal förteckning på Gillen, men de flesta adresser är inaktuella.

Nu vill Eva och jag gärna ha Din hjälp att få listan aktuell igen. Tillhör Du något Västgöta Gille eller känner till något, berätta det för oss.

Eva når Du på vasterg.hembygdsf@telia.com eller telefon 0512 - 105 50, säkrast på torsdagar.

Västgötabygdens redaktion når Du på vbn.red@tele2.se eller telefon 0322 - 66 10 26, säkrast på kvällstid.

Leif Brunnegård

Studiekommittén informerar

Studiekommittén består av:

Ingrid Zackrisson, Tostared 0320-62015

Lena Gustafsson, Vårgårda 0322-627181

Lena Johnsson 0320-87128

Christer Wennerberg, Vuxenskolan 0708553033

Vi träffas fyra gånger per år för att planera vår verksamhet. Mail och telefonkontakter i gruppen mellan träffarna är ett måste för att det ska fungera.

Följande kurs är planerad:

26 april Trädgård och gamla kulturväxter. Ev fördrag av Örjan Hill och studiebesök. Upplysningar och anmälan görs till Christer Wennerberg 0708-553033

Vi håller på att planera kurs inom bygdeband, mat och alkoholhantering och något kring årets tema Skogen.

Vi är många

skribenter i Västgötabygden varje nummer av Västgötabygden. I detta nummer är vi 24 stycken. Så är det nästan varje nummer. Vi är ganska olika som skribenter och vi har olika intressen. Egentligen är det inte så konstigt att vi får en massa positiva kommentarer. Det är tack vare er som förser oss med text och bilder.

När vi träffas i redaktionskommittén funderar vi ofta på hur vi ska göra med de föreningar som är lite väl blyga och inte skickar in någon text eller någon bild. Vi har inte råd att åka på turné. Undra hur det skulle bli i nästa nummer om vi får en bild och tio rader från er som inte syns i Västgötabygden de senaste tre åren. Jag väntar med spänning på Ditt bidrag.

Ingen som klagar? Jo det händer. Det kanske jag återkommer till en annan gång.

Leif Brunnegård

Redaktörsgrupp:

Ann-Britt Boman, sammankallande, Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033 - 26 19 21

e-post: birgitta.fristad@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda Ekehagen, 447 93 Vårgårda, tel 0322/66 10 26 e-post: vbn.red@tele2.se

Hans Menzing, ansvarig utgivare, Marumstorget 1, 532 32 Skara, tel 0511/12643,

e-post hans.menzing@telia.com

Övriga i redaktionskommittén:

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3, 54015 Våring, tel 0500-441105, 0708-420453,

e-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövägen 9 C, 446 32 Älvängen. tel 0303 - 74 98 78. e-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad, 465 97 Nossebro, tel 0512/531 50, e-post:

frammestad@tagebrolin.se

Birgit Carlsson, Ljungås, 519 91 Istorp,

tel 070-620 66 66, e-post bisido@hotmail.com

Anna Faxgård, Bua Skogsslätt, 511 98 Hyssna, tel 0320 - 397 77, e-post anna.faxgard@telia.com

Monika Moberg, Fältvägen 5 D, 541 77 Skövde.

tel 0500 - 42 52 50. 070-642 56 70,

e-post monika.moberg@blackhornet.se

Curt Magnusson, Aspholmsvägen 32, 441 35 Alingsås, tel 0322-173 77, 070-965 00 86,

e-post curt.m@spray.se.

Förbundsordförande: Jan-Olof Berglund.

Vice förbundsordförande: Monica Nyvaller, Vreta, Fixagården 2, 524 32 Herrljunga, tel 070-2689264, e-post monica.nyvaller@telia.com

Förbundssekreterare: Monika Moberg

Förbundskassör: Lena Gustafsson, Fötene Östergården, 447 91 Vårgårda, tel 0322 - 62 71 81, 0705 - 32 64 24. e-post lens@sodraharene.se

Kanslist:

Eva Mann, Västergötlands Hembygdsförbund, Box 15, 534 21 Vara, tel 0512-10550 fax 0512-339 42, bost. 0511-37 03 30, Bankgiro 378-5383. Kansliets e-post: vasterg.hembygdsf@telia.com

Västergötlands Hembygdsförbund
Box 15
SE-534 21 Vara

AGA från 1950-talet 15". Radiomuseet Göteborg.

Luxor Färg-TV 23" från 1970-talet. Radiomuseet Göteborg

Dagens TV, en Sharp 42".

Från svart-vit till färg

Kommer Du ihåg när TV:n kom till byn? Vilken sensation. 1955 började man med provsändningar i Stockholm. TV-sändningarna började från Chalmers i Göteborg 1956. Den första testbilden sändes den 16 oktober 1956 klockan 02.51. I februari 1957 tog staten över programansvaret.

Fotbolls-VM 1958

8-29 juni 1958 gick fotbolls-VM i Sverige. Det sändes i TV. Men det var inte många hem som hade en TV-apparat. Jag minns att en grupp fotbollsintresserade Asklandabor hyrde en TV i Vårgårda och satte upp den i skolan. Dit kunde man gå och titta på fotboll i en svart-vit Tv. Mottagningskvaliteten var ingen höjare. Men när VM var över var det många hem som köpte en TV. Utbudet var inte stort, en kanal och några timmar på kvällen,

Men utvecklingen gick framåt

Den 5 december 1969 fick vi TV2 som inleddes med Testprataren 6.00 - 18.00. Klockan 18.00 Testbild och 18.29 Radiochefen Olof Rydbeck inviger TV2. Han fick en minut på sig för sedan var det barnprogram. Under 1970-talet ersattes de flesta svart-vita TV-apparater mot färg TV. När man köpte ny TV kunde man välja på mono eller stereoljud. En 48" färg-TV med stereo kostade cirka 7,000 kronor i början av 1990-talet.

De flesta av våra TV-apparater var bara avsedda för ett program, så vi fick ha en liten låda ovanpå TV-apparaten där vi kunde växla program. Det var före fjärrkontrollens tid. Det krävdes två olika antenner. Så småningom fick vi lokala sändningar. Det var inte alltid den närmsta sändarantennen som gav den bästa bilden.

TV 4

År 1992 kom ett nytt TV-bolag som heter TV4. För att finansiera sin verksamhet fick vi en reklam TV-kanal. Men utvecklingen går vidare och det kom nya TV-bolag vars program man endast kunde titta på om man betalade i förskott. Då kom nästa antenntyp, den så kallade parabolantennen, Den hämtar sina signaler via någon satellit uppe i rymden.

På 90-talet kom det allt större tv-skärmar och de blev både tunga och otympliga. Idag är bildskärmen stor men apparaten är tunn och hänger kanske på väggen. Nu kan vi få vårt TV-program via datorns bredband både genom telefonjacket i väggen eller via ett mobilt bredband.

Vilken utveckling vi har varit med om!

Text Leif Brunnegård

Foto Felix och Matts Brunnegård